

Barnahusi kvaliteedinõuded

Lapsohvrite ja vägivalda pealtnägijate abistamiseks mõeldud valdkondade- ja asutustevaheliste tegevuste juhend

Kokkuvõte

Projektsari PROMISE www.childrenatrisk.eu/promise

Väljaandja: Läänemeremaade Nõukogu sekretariaat ja Child Circle

Autor: Olivia Lind Haldorsson, Child Circle

Eessõna ja peamine panus: Bragi Guðbrandsson, Islandi riiklik lastekaitseamet

Ekspertgrupp:

Gordana Buljan Flander, Zagrebi laste- ja noortekaitse keskus

Åsa Landberg, psühholoog ja psühhoterapeut

Resmiye Oral, Iowa ülikooli lastekaitseprogramm

Carl Göran Svedin, Linköpingi ülikoolis asuv riiklik teadmuskeskus Barnafriid

Ülevaade õigusnormidest ja juhistest:

Rebecca O'Donnell, Child Circle

Ülevaade headest tavadest:

Janet van Bavel, Haarlemi laste ja noorte traumakeskus

Tea Brezinscak, Zagrebi laste- ja noortekaitse keskus

Britta Bäumer, Stockholmi Barnahusi laste ja noorte psühhotrauma osakond

Ylva Edling, Stockholmi Barnahusi laste ja noorte psühhotrauma osakond

Ólöf Ásta Farestveit, Reykjaviki Barnahus

Anna Frank-Viron, Eesti sotsiaalkindlustusameti lastekaitse osakond ja Lastemaja

Turid Heiberg, Läänemeremaade Nõukogu sekretariaat

Peter van der Linden, Verwey-Jonkeri Instituut

Anna Nelsson, Linköpingi Barnahus

Rebecca O'Donnell, Child Circle

Anna M Pettersson, Linköpingi Barnahus

Ana Marija Spanic, Zagrebi laste- ja noortekaitse keskus

Andrea Wagner Thomsen, Taani sotsiaal ameti laste-, noorte- ja perekeskus

Juhtgrupp:

Michael van Aswegen, TUSLA, Iirimaa

Dainora Bernackiene, Leedu sotsiaal- ja tööministeeriumi pere- ja kogukonnateenistuse lasteosakond

Andreea Bijii, MTÜ Päästke Lapsed, Rumeenia

Laura Cejmale, Dardedze Keskus, Läti

Adina Mihaela Codres, Rumeenia tööhõive-, perekonna-, sotsiaalkaitse ja eakate ministeeriumi lastekaitse- ja adopteerimisamet

ESZTERi Fond, Ungari

Maria Keller-Hamela, Fond Empowering Children, Poola

Vasiliki Kourri, Laste õiguste konventsiooni poliitika keskus Hope for Children, Küpros

Ann Lind-Liiberg, Eesti sotsiaalministeeriumi laste ja perede osakond

Viola Läänerand, Eesti sotsiaalkindlustusameti lastekaitse osakond

Andrea Moehringer, ChildHood Germany, Saksamaa

Lauris Neikens, Läti sotsiaalministeeriumi laste- ja perepoliitika osakond

Beata Wojtkowska, Fond Empowering Children, Poola

Juhtgrupi keskused riigiti:

Bulgaaria: Sotsiaalsete tegevuste ja praktika instituut (SAPI)

Küpros: Laste õiguste konventsiooni poliitika keskus Hope for Children ja sotsiaalministeerium

Inglismaa: Suurbritannia riikliku terviseameti Inglismaa osakond

Eesti: Sotsiaalkindlustusameti lastekaitse osakond ja sotsiaalministeeriumi laste ja perede osakond

Saksamaa: ChildHood Germany

Ungari: Szombatehly Barnahus, ESZTERi Fond ja MTÜ Ungari Kirikuabi

Iirimaa: Iiri politseiamet ja TUSLA

Läti: Dardedze Keskus ning sotsiaalministeeriumi laste- ja perepoliitika osakond

Leedu: Sotsiaal- ja tööministeeriumi pereosakonna lastetalitus ning riiklik varjupaik Užuo vėja

Luksemburg: Haridus-, laste- ja noorsooministeerium

Malta: Sotsiaalhoolekande fondi laste-, pere- ja kogukonnabüroo lastekaitse talitus

Poola: Fond Empowering Children

Rumeenia: Tööhõive-, perekonna-, sotsiaalkaitse ja eakate ministeeriumi lastekaitse- ja adopteerimisamet ning MTÜ Päästke Lapsed

Šotimaa: Children First Scotland ja Šotimaa kohtuamet

Toimetajad:

Rebecca O'Donnell

Daja Wenke

Sisukord

Eessõna	2
Sissejuhatus	4
Barnahusi mudel	7
Barnahusi ühtsed põhialused	8
Barnahusi nõuded	10
Kuidas nõuete põhijooni mõista?	11
1. nõue: Aluspõhimõtted ja ülevaade tegevustest	13
2. nõue: Barnahusi valdkondade- ja asutustevaheline koostöö	20
3. nõue: Kaasatud sihtgrupp	24
4. nõue: Lapsesõbralik keskkond	26
5. nõue: Asutustevaheline juhtumikorraldus	28
6. nõue: Vestlus kriminaaluurijatega	32
7. nõue: Arstlik läbivaatus	36
8. nõue: Nõustamisteenused	38
9. nõue: Võimekuse suurendamine	40
10. nõue: Ennetamine: teabe jagamine, teadlikkuse tõstmine ja välise pädevuse suurendamine	42
Lingid, juriidilised kohustused ja Euroopa Barnahusi nõuded: ülevaade	44

Eessõna

Euroopa Barnahusi nõuded on esimeseks katseks leida Euroopas ühine nimetaja Barnahusi mudeli sekkumismeetmetele ja teenustele. Nimetus *Barnahus* (eesti k. Lastemaja) pärineb Islandilt, kus esimene Barnahus 1998. aastal ellu kutsuti. Sellest alates on asutatud mitmeid Barnahuse, peamiselt Põhjamaades.

Eestis kasutatakse Barnahusi asemel nimetust Lastemaja, kuid tulenevalt nõuetest on käesolevas dokumendis kasutusel mudeli Euroopas üldtuntud nimetus.¹

Pea ülemaailmselt kehtiv ÜRO laste õiguste konventsioon (LÕK) on kaasa toonud Euroopa lastekaitsepoliitika ja -praktika ühtlustumise, millesse on andnud omapoolse panuse mitmed erinevad osapooled, sh valitsusasutused, valitsusvälised asutused, kutseühingud ning ülikoolid. Siia võib veel lisada Euroopa Inimõiguste Kohtu ja Euroopa Kohtu pretsedendiõiguse, milles on viimasel kümnendil üha enam viidatud LÕK-ile. Selle tulemusena on kaks erinevat Euroopas kehtivat lastekaitse traditsiooni – järelevalvel ja kindla korra järgimisel põhinev lastekaitse ja teiselt poolt perekeskne, vähem lapsele suunatud perede toetus – asendunud üha enam strateegiatega, mis põhinevad LÕK-s sätestatud õiguste põhisel lähenemisviisil.

Need muutused on loonud raamistiku, kus on tekkinud ja levivad üha laiemalt Barnahusi mudeli põhimõtted ja tavad. Barnahusi võib vaadelda kui püüet rakendada lapse õigust saada piisavat tuge ja kaitset, samuti õigust lapsesõbralikule õigusemõistmisele. Euroopa Barnahusi nõuded kätkevad endas neid rakendustavasid, mistõttu tuleks neid käsitleda suunistena lapsohvrite ja lastest vägivalda pealtnägijate õiguste tugevdamisel.

Barnahusi mudel hõlmab valdkondade- ja asutustevahelist lähenemisviisi, tagades koostöö erinevate asutuste (õigusemõistmis-, sotsiaal- ja meditsiinasutused) vahel lapsesõbralikus keskkonnas, mis pakub lapsele ja perele terviklikke teenuseid ühes ja samas kohas. Barnahusi mudel põhineb eeldusel, et lapse väärkohtlemise tuvastamisel ja uurimisel nii kriminaalõiguslikul kui ka kaitse- ja ravieesmärgil on võtmeks lapse poolt kirjeldatu.

Kuigi mõistel *Barnahus* on üsna konkreetne tähendus, on riikide lõikes ja mõnikord isegi riikide piires Barnahusi tekkeviisid ja organisatsioonilised vormid erinevad. Erinevusi on sihtgruppide ning rollide ja ülesannete jaotuse osas, samuti põhifunktsioonide rakendamisel partnerite koostööraamistikus. Näiteks, missuguste kutsealade esindajad võtavad tunnistusi, millist kohtuekspertiisi tegevusjuhendit rakendatakse või kuidas osutatakse nõustamis- ja raviteenuseid.

Erinevused praktikas ilmestavad mudeli paindlikkust ja näitavad, kui oskuslikult on seda kohandatud mitmesuguste õigussüsteemide, sotsiaalsete struktuuride, kultuuritavade ja erialase praktikaga erinevates riikides. See peaks innustama ja julgustama neid, kes soovivad Barnahusi asutada. On oluline märkida, et Barnahus ei ole kunagi fikseeritud mudel, vaid pigem arenev praktika, mis on valmis kohanema vägivalda ohvriks või tunnistajaks olevate laste keerukate vajadustega.

Euroopa Barnahusi nõuete olulisus peitub raamistikus, mis toetab paindlikkust ja kohandatavust. Rakenduslikul mitmekesisusel on loomulikult piirid, sest säilitada tuleks mudeli algupära. Barnahus tugineb tõendus põhisele praktikale, mida peetakse silmas ka kohtuekspertiisi tegevusjuhendites, meditsiinilistes sekkumistes ja arstlikel läbivaatustel. Nende tõenduslike põhimõtete usaldusväärsus on mudeli rakendamisel eri kultuuriruumides ülioluline.

¹ Tõlkija märkus.

Tänapäeval kajastuvad Barnahusi põhimõtted ja praktika otse või kaude paljudes Euroopa õigus- ja poliitikaraamistiketes, mille on kehtestanud Euroopa Nõukogu (EN) ja Euroopa Liit (EL), kaasa arvatud laste kaitset seksuaalse ärakasutamise ja kuritarvitamise eest käsitlev EN konventsioon (2010),² EN suunised lapsesõbraliku õigusemõistmise kohta (2010),³ EN soovitus lapsesõbralike sotsiaalteenuste kohta (2011),⁴ EL direktiiv, mis käsitleb laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno vastast võitlust (2011),⁵ ja EL direktiiv, millega kehtestatakse kuriteoohvrite õiguste ning neile pakutava toe ja kaitse miinimumnõuded (2012)⁶.

Seega on valdav enamik Euroopa riike võtnud endale ülesande täita kohustusi, mis on sätestatud Barnahusi aluseks olevates rahvusvahelistes ja piirkondlikes õigusaktides. Loodetavasti on Euroopa Barnahusi nõuded selle ülesande elluviimisel väärtuslikuks abivahendiks.

Bragi Guðbrandsson, märts 2017

2 Laste kaitset seksuaalse ärakasutamise ja kuritarvitamise eest käsitlev Euroopa Nõukogu konventsioon (CETS nr 201).

3 Euroopa Nõukogu ministrite komitee suunised lapsesõbraliku õigusemõistmise kohta (vastu võetud ministrite komitees 17. novembril 2010 ministrite asetäitjate 1098. kohtumisel).

4 Euroopa Nõukogu soovitus laste õiguste ning laste- ja peresõbralike sotsiaalteenuste kohta.

5 EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV 2011/92/EL, 13. detsember 2011, mis käsitleb laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno vastast võitlust ja mis asendab nõukogu raamotsust 2004/68/JSK

6 EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV 2012/29/EL, 25. oktoober 2012, millega kehtestatakse kuriteoohvrite õiguste ning neile pakutava toe ja kaitse miinimumnõuded ning asendatakse nõukogu raamotsus 2001/220/JSK

Sissejuhatus

Kui laps puutub vägivallega kokku, on erinevate osapoolte, sh sotsiaal-, meditsiini- ja vaimse tervise teenuste pakkujate ning õiguskaitseorganite ülesanne kaitsta ja toetada lapse õigusi ja heaolu. Igal osapooltel on kohustus täita oma rolli tõhusal ja lapsesõbralikul viisil, seades esikohale lapse huvid.

Kui need osapooled koostööd ei tee, võib laps sattuda paralleelsete küsitluste ja ekspertide keerisesse, liikudes erinevate asutuste ja valdkondade vahel, mis võib põhjustada korduvaid hirmutavaid läbielamisi. Uuringud ja kliinilised kogemused tõestavad⁷, et korduvad küsitlemised erinevate inimeste poolt ja erinevates asutustes ühes ebapädevate küsitlemisvõtetega traumeerivad last uuesti.

Tegemist on tõsise probleemiga, sest lapse avameelsed ütlused on olulised lapse turvalisuse ja kaitse tagamisel, kehalise ja vaimse taastumise vajaduse määramisel, samuti eduka ja lapsesõbraliku⁸ kriminaaluurimise ja kohtumenetluse kindlustamiseks.⁹ Pealegi võivad tahtmatud ebakõlad erinevatel aegadel, erinevates kohtades ja erineva

pädevusega inimeste teostatud küsitluste vahel tingida lapse kui tunnistaja usaldusvääruse kadumise.¹⁰

Viimastel aastatel on üha enam tõdetud, et valdkondade- ja asutustevahelisel koostööl on ülioluline roll, et tagada laste kui vägivalda ohvrite ja tunnistajate õigus kaitsele, kaasatusele, toetusele ja abile. Valdkondade- ja asutustevaheline koostöö võib tuua suurt kasu nii lastele kui ka spetsialistidele, ehkki selline koostöö ei ole alati probleemivaba. Koostöövorm eeldab pühendumist ja panustamist kõikidelt osapooltelt. Luua tuleb kindel vundament hästitoimivale ja tõhusale organisatsioonile või organisatsioonide võrgustikule, mis võimaldab asutustel teha koordineeritud koostööd. Oluline on, et sellise koostöö puhul oleksid kesksel kohal laste õigused, vajadused ja huvid.

Tuginedes rahvusvahelistele ja Euroopa õigusnormidele ning suunistele ja Barnahusi¹¹ mudelile, tuuakse käesolevas dokumendis välja kümme headest tavadest lähtuvat nõuet – nn Euroopa Barnahusi nõuded – lapsohvritele ja vägivalda pealtnägijatele mõeldud valdkondade- ja asutustevaheliste teenuste osutamiseks Euroopas. Käesolev dokument on kokkuvõtte neid nõudeid sisaldavate juhiste täisversioonist.¹²

7 Vt näiteks: Henry, Jim (1997). Following Disclosure, System Intervention Trauma to Child Sexual Abuse Victims. *Journal of Interpersonal Violence* 12: 499; Newgent, Rebecca A., Fender-Scarr, Lisa K. and Bromley, Jamie L. (2002). The Retraumatization of Child Sexual Abuse: The Second Insult. *National Institute for Trauma and Loss in Children*, Volume 2, Number 2, Fall 2002; Newlin, Chris, Cordisco Steele, Linda, Chamberlin, Andra, Anderson, Jennifer, Kenniston, Julie, Russell, Amy, Stewart, Heather and Vaughan-Eden, Viola (2014). *Child Forensic Interviewing: Best Practices*. U.S. Department of Justice Office of Justice Programs Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention; Westcott Helen L. and Davies, Graham M (eds) (2002). *Children's Testimony: A Hand-book of Psychological Research and Forensic Practice*. Wiley Series of the Psychology of Crime, Policing and Law, July 2002; Jansson, Helene, Rathje, Pia and Gade Hansen, Søren (2015). *The experience of children testifying in court in cases of sexual abuse*. Sexological Clinic at PCK Copenhagen, Center for Sexual Abuse, Rigshospitalet Copenhagen and the National Council for Children, Denmark.

8 Lapsesõbralik õigusemõistmine „tähendab kohtusüsteeme, mis tagavad lapse kõikide õiguste austamise ja tõhusa teostamise kõrgeimal võimalikul tasandil“ [Euroopa Nõukogu ministrite komitee juhised lapsesõbraliku õigusemõistmise kohta ja nende juhiste selgitus (2011), lk 4].

9 Kriminaaluurimine ja kohtumenetlused, samuti see, kuidas lapsed nendesse kaasatakse, on Euroopa lõikes erinev. Euroopa Komisjon on viinud laste osalemise kohta tsiviil-, haldus- ja kriminaalkohtumenetlustes 28 EL liikmesriigis läbi laiaulatusliku uurimise, mille raames komisjon kogus ja kõrvutas kogu olemasolevat statistikat ning avaldas koondaruande lühikokkuvõtte ja 29 riiklikku aruannet iga kolme kohtumenetluse liigi kohta (kokkuvõtte kontekstipõhistest ülevaadetest laste osalemise kohta kriminaalkohtumenetlustes 28 Euroopa Liidu liikmesriigis, Euroopa Liit 2014).

10 Vt viiteid joonealuses märkuses nr 6.

11 Barnahusi mudelit, mida käsitletakse täiendavalt 2. peatükis, tunnustatakse kui juhtivat valdkondade- ja asutustevahelist teenust lastest vägivaldaohvritele ja pealtnägijatele. Vt viiteid joonealuses märkuses nr 12.

12 Lind Haldorsson, Olivia (2017) *European Barnahus Quality Standards: Guidance for Multidisciplinary and Interagency Response to Child Victims and Witnesses of Violence* <http://www.childrenatrisk.eu/promise/european-barnahus-quality-standards/>

Nõuete eesmärgiks on luua ühtne tegevus- ja korraldusraamistik, mis aitaks edendada praktikat, mis ennetaks lapse uut traumeerimist, tagades samal ajal pädevate tunnistuste andmise kohtus ning oleks kooskõlas laste õigusega kaitsele, abile ja lapsesõbralikule õigusemõistmisele.

Nõuded kujutavad endast ülevaadet erinevatest põhimõtetest ja tegevustest, põhifunktsioonidest ja institutsionaalsetest kokkulepetest, mis võimaldavad lapsesõbralikku, tõhusat ja koordineeritud sekkumist, ning on järgmised:

- 1.1 Lapse parimad huvid;
- 1.2 Lapse õigus olla ära kuulatud ja saada teavet;
- 1.3 Põhjendamatu viivituse vältimine;
2. Valdkondade- ja asutustevaheline koostöö;
3. Sihtgrupp;
4. Lapsesõbralik keskkond;
5. Asutustevaheline planeerimine ja juhtumikorraldus;
6. Vestlus kriminaaluurijatega;
7. Arstlik läbivaatus;
8. Nõustamisteenused;
9. Võimekuse suurendamine;

13 Tagaküsimine tähendab korduvat ohvriks langemist. Uuesti traumeerimine tähendab traumaatilise kogemuse uuesti läbielamist teatud sündmuste, näiteks mitme kohtuistungiga või küsitluse tõttu.

14 Euroopa Barnahusi nõuded propageerivad terviklikku lähenemist, mis hõlmab järgmist: lapse õigus olla ära kuulatud ja saada teavet; valdkondade- ja asutustevaheline koostöö eesmärgiga vältida uut traumeerimist ja tagada tulemus, mis on lapse parimate huvides; terviklikud ja kättesaadavad teenused, mis on kooskõlas lapse ja mittevägivaldsete pereliikmete või hooldajate individuaalsete ja komplekssete vajadustega; lastest vägivallaohvrite ja pealtnägijatega tegeleva personali kõrgetasemeliste erialaoskuste, koolituse ja piisavate vahendite tagamine; vägivalla ärahoidmine, näiteks teadlikkuse suurendamise kaudu. Vt PROMISE visioon, <http://www.childcentre.info/promise/publications>

15 Standards for Accredited Members (National Children's Alliance, 2017) <http://www.nationalchildrensalliance.org/sites/default/files/downloads/NCA-Standards-for-Accredited-Members-2017.pdf>

10. Ennetamine: teabe jagamine ja välise pädevuse suurendamine. Nende nõuete järgi toimides saab ennetada uut traumeerimist,¹³ sest nõuete kohaselt peavad tegevus ja otsused lähtuma lapse parimatest huvidest, lapse õigus olla ära kuulatud teostatakse korduva küsitlemiseta, last küsitlevad ja toetavad pädevad spetsialistid, küsitlused viiakse läbi valdkonnaüleses lapsesõbralikus keskkonnas, pakkudes lapsele ja hooldajatele sobivat tuge põhjendamatu viivitamiseta, ning lapsel puudub kohustus ilmuda kohtusse.¹⁴

Nõuded lähtuvad varasemast analoogsest tegevusest, toetudes sh USA riikliku lasteliidu volitatud lastekaitsekeskuste nõuetele¹⁵ ja Barnahusi hindamiseks Rootsis väljatöötatud kriteeriumidele.¹⁶ Need on koostatud teabe põhjal, mis on saadud Barnahusi ja Euroopa lapsesõbralikes keskustes lastest vägivallaohvrite ja -tunnistajatega töötavalt kogunud ekspertidelt ja praktikutelt. Need põhinevad toimivatel, järeleproovitud lahendustel ning pakuvad lapsele, perekonnale ja koostööd tegevatele spetsialistidele tõelist lisaväärtust.¹⁷

On oluline märkida, et need nõuded kätkevad endas mudelit, mis on kooskõlas Euroopa ja rahvusvahelistes õigusnormides sätestatud juriidiliste kohustustega. Rahvusvahelised ja Euroopa õigusnormid

16 Landberg, Åsa ja Svedin, Carl Göran (2013). Inuti ett Barnahus, A quality review of 23 Swedish Barnahus. Stockholm, Rädda Barnen English: http://www.barnafid.se/custom/uploads/2016/10/Inuti-ett-Barnahus_ENG.pdf

17 Nõuded on koostatud suulise ja kirjaliku teabe põhjal, mis on saadud projekti PROMISE ekspertgrupilt, kuhu kuuluvad eksperdid järgmistest asutustest ja programmist: Islandi Barnahus, Linköpingi Barnahus (Rootsi), Stockholmi Barnahus (Rootsi), Zagrebi laste- ja noortekaitse keskus (Horvaatia), MDCK Haarlem (Holland), Linköpingi ülikool (Rootsi) ja Iowa ülikooli lastekaitse programm. Nõuete ja käesoleva dokumendi koostamisel on küsitud laialdaselt nõu nii suuliselt kui kirjalikult järgmiste riikide ministriumide/ametiasutuste ja/või teenistuste esindajatelt: Bulgaaria, Eesti, Iirimaa, Küpros, Leedu, Läti, Malta, Poola, Rumeenia, Saksamaa, Soome, Ungari, Ühendkuningriik (Inglismaa ja Šotimaa).

eeldavad harilikult teatud üldpõhimõtete – lapse parimate huvide ja kaasatuse – järgimist, sisaldades ka täpsemaid sätteid olulisemate protsesside kohta nagu lapsohvrite küsitlemine ja abistamine. Nõuded on kooskõlas nende õigusnormide igapäevase rakendamisega Barnahusi valdkondadevaheliste tegevuste ja põhifunktsioonide kaudu. Nõuded käsitlevad ka praktikat toetavaid institutsionaalseid kokkuleppeid ja kuigi harva seaduses sätestatud käsitletakse neid kõnealuste seaduste rakendamist käsitlevates kohustuslikes juhistes.¹⁸ Lühidalt öeldes kirjeldatakse institutsionaalsetes kokkulepetes tööviise, mis võimaldavad meeskondadel maksimaalse võimekusega neid õigusnorme täita.¹⁹

Nõuded on sõnastatud nii, et neid oleks võimalik üle kanda ja kohandada erinevatele poliitilistele, õiguslikele, kohtulikele, sotsiaalmajanduslikele ja kultuurilistele taustsüsteemidele.²⁰

Nõuete juurutamisel tuleks silmas pidada, et oluline on pidevalt hinnata teenuse organisatsioonilist ülesehitust ja toimivust. Nõuetele lisatud indikaatorid näitavad, kas ja mil määral on nõuded täidetud, ühtlasi on need abiks poliitika ja praktika hindamisel. Hindamine annab ka hea võimaluse tagada, et uued uuringud, suunised, õigusnormid ja kogemused

oleksid sisendiks praktikale ja teenuse ülesehitusele. Tuleks teha erilisi pingutusi, et lastel oleks võimalus olla ära kuulatud ning nende seisukohtadega teenuse pakkumisel arvestataks.²¹

Käesolevas dokumendis kasutatakse vägivalda määratlust, mis on sätestatud lapse õiguste konventsiooni artiklis 19: „igasugune füüsiline ja vaimne vägivald, ülekohus või kuritarvitamine, hooletusse jätmine, hooletu või julm kohtlemine või ekspluateerimine, kaasa arvatud seksuaalne kuritarvitamine“.

„Laps“ on siin määratletud ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikli 1 kohaselt kui „iga inimene, kes on noorem kui 18 aastat“.

Lisainfo

Käesolevate juhiste täisversioon sisaldab illustreerivaid näiteid juhtivate Barnahuside tähelepanuväärsest praktikast ja lapsesõbralikest teenustest, tuues välja, kuidas mitmesugused teenistused ja riiklikud taustsüsteemid on loonud erinevaid lähenemisi, samas rakendades nõuetes kirjeldatud aluspõhimõtteid, tegevusi ja kokkuleppeid.²²

18 Nõuded on näiteks kooskõlas Euroopa Nõukogu juhistega lapsesõbraliku õigusemõistmise kohta, edendades lapsesõbraliku õigusemõistmise põhielemente [kättesaadav (nt nõuded 3 ja 4), eakohane (nt nõuded 1.1, 5, 6), kiire (nt nõuded 1–3, 5, 6), põhjalik (nt nõuded 5 ja 6), lapse vajadustele kohandatud ja keskendunud (nt nõuded 1.1–1.3, 5, 6), vastava menetluse õiguse austamine (nt 6. nõue), menetluses osalemise ja sellest arusaamise õiguse austamine (nt nõue 1.2), eraelu ja pereelu puutumatus õiguse austamine (nt nõuded 1.1, 3, 4), isikupuutumatus ja väärikuse õiguse austamine (nt nõuded 1.1, 3, 4)].

19 IV peatükis olevas tabelis antakse ülevaade nõuetekohastest juriidilistest kohustustest ja rahvusvahelistest juhistest. Samuti viidatakse asjakohastele õigusnormidele ja juhistele 3. peatükis iga nõude kirjelduse juures. Vt ka O'Donnell, Rebecca (2017) PROMISE Compendium of Law and Guidance: European and Inter-national Instruments concerning Child Victims and Witnesses of Violence, Stockholm, PROMISE Project Series www.child-centre.info/promise/publications/

20 Wenke, Daja ja Heiberg, Turid (2017) Enabling Child-sensitive Justice: The Success Story of the Barnahus Model and its Expansion in Europe, Stockholm, The PROMISE Project Series, <http://www.child-centre.info/promise/publications/>

21 On välja töötatud lihtne jälgimisvahend, mille abil hinnata, kui kaugel on teenusepakkujad käesolevas dokumendis esitatud nõudeid hõlmava Barnahusi mudeli juurutamisega. Jälgimisvahendi saab alla laadida PROMISE'i veebilehelt www.childcentre.info/promise/publications/

22 Lind Haldorsson, Olivia (2017) European Barnahus Quality Standards: Guidance for Multidisciplinary and Interagency Response to Child Victims and Witnesses of Violence <http://www.childrenatrisk.eu/promise/european-barnahus-quality-standards/>

Barnahusi mudel

Barnahusi (islandi keeles „lastemaja“) peetakse juhtivaks lapsesõbralikuks, valdkondade- ja asutustevaheliseks mudeliks lastest vägivallaohvrite ja pealtnägijate abistamisel.²³ Barnahusi mõte on pakkuda igale lapsele koordineeritud ja tõhusat abi ning hoida ära uut traumeerimist uurimise ja kohtumenetluse käigus.

Barnahusi üks võtmerollidest on aidata koguda kohtumenetluse jaoks sobivaid tõendeid, julgustades last andma avameelseid ütlusi nii, et laps ei peaks asja arutamise korral kohtusse ilmuma.²⁴

Selle rolli täitmiseks pakub Barnahus ühist lahendust lapsesõbralikus kohas, mis hõlmab koostööd asjaomaste ametivõimude ja asutuste vahel nagu politsei, sotsiaalteenistuste pakkujad, lastekaitse, füüsilise ja vaimse tervise teenuste osutajad ja prokuratuur. Samuti etendab Barnahus olulist rolli lastevastase vägivalla osas teadlikkuse tõstmisel peamiste huvigruppide hulgas.²⁵

Põhjamaade Barnahusi mudeli võtmetunnuseks on integreeritus riiklikesse struktuuridesse, mis hõlmab sotsiaalteenistusi, tervise- ja lastekaitseüsteeme ja kohtusüsteemi. Erinevatest riiklikest taustsüsteemidest tulenevalt on Barnahusi eesmärgi saavutamiseks välja kujunenud erinevad institutsionaalsed korrad. Mõnel pool on Barnahus näiteks üheks sotsiaalteenistuste ja lastekaitseasutuste funktsiooniks,

samas kui mujal on see tervishoiusüsteemi või õiguskaitseorganite pädevuses. Sellest hoolimata kätkeb see endas valdkondade- ja asutustevahelist koostööd ühes lapsesõbralikus kohas. Mõnel pool küsitleb last Barnahusis politseiametnik, mujal teeb seda lastega töötav spetsialist, nt psühholoog või sotsiaaltöötaja. Siiski tagavad kõik Barnahusid, et last küsitlev isik oleks saanud erikoolituse lastelt tunnistuste võtmise vallas, mille jaoks on olemas tõendus põhised tegevusjuhised ning valdkondadevahelise meeskonna esindajad jälgivad lapse intervjuerimist kõrvalruumis.

Euroopas on mitmeid Barnahusi mudelile sarnanevaid valdkondade- ja asutustevahelisi teenuseid, kuhu on erineval määral kaasatud riiklikud tervishoiu- ja sotsiaalteenistused, lastekaitseüsteem ja/või kohalikud võimuorganid.²⁶

Veel üks oluline erinevus Barnahusi mudeli ja teiste valdkondade- ning asutustevaheliste teenuste vahel seisneb selles, et mõnel pool ei ole Barnahus ametlikult õigussüsteemi poolt tunnustatud. Sõltuvalt kohtusüsteemist (ja mõnikord ka kohtunike töövõtetest ja hoiakutest) peavad lapsed mõnes Euroopa riigis ilmuma kohtusse, isegi kui on olemas võimalused laste intervjuerimiseks lapsesõbralikus, valdkonnaüleses keskkonnas. Nii võib juhtuda ka siis, kui sellised teenused on muutunud riiklike ja/või kohalike võimuorganite (nt lastekaitseteenistused või tervishoiusüsteem) töö osaks.

23 Wenke, Daja ja Heiberg, Turid (2017) Enabling Child-sensitive Justice: The Success Story of the Barnahus Model and its Expansion in Europe, Stockholm, The PROMISE Project Series, <http://www.childcentre.eu/promise/publications>, lk 4. Vt ka Euroopa Komisjoni konkursikutse REDAP-CHIL-AG-2016, milles rõhutatakse Barnahusi mudeli: „projektidega tuleb püüda tagada lastevastase vägivalla korral lapsesõbralik abistamine, mis on asutustevaheline, valdkonnaülene, terviklik ja võimalusel toimub see ühe katuse all (Barnahusi/lastemaja mudel).

24 Enamikus riikides peavad lapsed, kes on vanemad kui 15 aastat, ilmuma sageli kohtusse isegi siis, kui küsitlus on toimunud Barnahusis.

25 Põhjamaade Barnahusil on viis erinevat põhirolli: abistada kohalike omavalitsuste lastekaitseteenistusi (Taani), koordineerida paralleelset kriminaal- ja lastekaitsealast uurimist (Island),

hõlbustada politseiuurijatel küsitlusi läbi viia (Norra), koordineerida paralleelset kriminaal- ja lastekaitsealast uurimist (Rootsi) [Bakketeig, Elisiv (2016). The barnahus model in the Nordic countries. PROMISE'i piirkondlikul konverentsil ja õppevisiidil esitatud ettekanne, Linköping, 28.–29. november 2016. Põhineb järgneval: Johansson, Susanna, Kari Stefansen, Anna Kaldal & Elisiv Bakketeig (ajakirjanduses, 2017): Implementing the Nordic Barnahus model: Characteristics and local adaptations. Johansson, S., Stefansen, K., Kaldal, A. & Bakketeig, E. (red.). Collaborating against child abuse: Exploring the Nordic Barnahus Model.]

26 Vt näiteks PROMISE'i huvirühmade kaardistamine, <http://www.childcentre.eu/promise/publications>

USA lastenõustamiskeskuste (CAC) mudelil²⁷ ja Barnahusi mudelil on sama põhieesmärk: hoida ära uut traumeerimist ja abistada last valdkondade üleselt. Valdkondade ülesesse tegevusse on kaasatud politsei ja prokuratuur, kuid CAC-mudeli puhul ei ole teenus ametlikult kohtusüsteemi integreeritud. Kui esitatakse süüdistus, peab laps ilmuma kohtusse, sest tunnistusi ei võeta USA süsteemis kehtiva nõuetekohase menetluse raames. Siiski valmistab CAC last kohtumenetluse jaoks ette ja toetab teda selles ning täidab olulist rolli, vähendades nende kordade arvu, mil laps peab oma kogemustest rääkima, ühtlasi tagades, et iga lapse puhul tegutsevad erinevad teenistused koordineeritult.

Harilikult on muud tüüpi valdkondade üleste lapsesõbralike keskuste ühiseks eesmärgiks vähendada uut traumeerimist ja pakkuda valdkondade ülest abi, kuid nende puhul puudub kõikide asjaomaste riiklike ja kohalike ametivõimude (sh politsei ja prokuratuuri) süstemaatiline kaasatus. Mõned nendest teenustest on integreeritud riiklikesse või kohalikesse tervishoiu-, sotsiaalteenuste või lastekaitse süsteemidesse. Mõningaid teenuseid pakuvad aga selleks loodud sõltumatud asutused, kes osalevad asutustevahelises koostöös vähem ametlikul viisil.

Mõned Euroopa riigid on juurutanud laste kaitseks valdkondade- ja asutustevahelist lähenemisviisi, pakkumata seejuures ühiseid teenuseid ühes lapsesõbralikus kohas. Kuigi mõned nõuded võivad teatud osas olla kohaldatavad, soovitatakse käesolevas juhendis tungivalt kasutada terviklahendust, mis pakub lapsele koordineeritud abi ühes lapsesõbralikus kohas. Õigupoolest peetakse seda uue traumeerimise ärahoidmise ja lapse avameelsete ütluste kindlustamise põhieelduseks.

Järgneval leheküljel esitatud mudel kujutab Barnahusi ülesehitust Islandil.

Lisainfo

Igas riiklikus taustsüsteemis on erinevad võimalused ja väljakutsed Barnahusi või mõne muu sarnase mudeli juurutamiseks. Järgneva viie erineva mudeli joonised ja tähelepanuväärse praktika näited käesoleva dokumendi täisversioonis kujutavad erinevate riiklike taustsüsteemide loodud mitmekesisust ja leidlikkust Barnahusi ning sarnaste lapsesõbralike teenuste ülesehitamisel ja käitamisel, järgides samas keskeid põhimõtteid ja väärtushinnanguid, mida nõuded endas kätkevad.

Barnahusi ühtsed põhialused

Barnahus pakub lastele lapsesõbralikku ja ohutut keskkonda, koondades kõik asjakohased teenused ühe katuse alla.

1. Lastelt võetakse tunnistusi vastavalt tõendus põhisele tegevusjuhendile.
2. Lapse ütluste tõenduskõlblikkuse tagab nõuetekohase menetluse põhimõtetega kooskõlas olev kord. Eesmärk on vältida seda, et süüdistuse esitamisel peab laps kordama oma ütlusi kohtumenetluse käigus.
3. Võimaldatakse kohtuliku uurimise, samuti lapse kehalise heaolu ja taastumise tagamiseks vajalik arstlik hindamine.
4. Seoses lapse ja mittevägivaldsete pereliikmete ja hooldajate traumaga võimaldatakse neile psühholoogilist abi ning lühi- ja pikaajalisi teraapiateenuseid.
5. Hinnatakse ohvri ja tema perre kuuluvate õdede-vendade kaitsevajadust ning tagatakse lisameetmete rakendamine.

²⁷ Lisainfo laste nõustamiskeskuste kohta on saadaval aadressil <http://www.nationalchildrensalliance.org/cac-model>

ISLANDI BARNAHUS

Barnahusi põhiroll on koordineerida paralleelset kriminaal- ja laste hoolekande uurimist

BARNAHUSI MEESKOND

Koordineerib asutustevahelist koostööd, eriti mis puudutab tõendite kogumist;
Korraldab laste vestlusi kriminaaluurijatega, lähtudes tõenduspõhistest ettekirjutustest;
Annab koostöös partnerasutustega konkreetsete juhtumite puhul nõu;
Annab erialaseid hinnanguid ja ravi vägivalda lapssohvritele;
Annab nõu mittevägivaldsetele lapsevanematele ja teistele hooldajatele;
Annab nõu kohalikele lastekaitseteenistustele ja teistele asjaomastele institutsioonidele.

VESTLUSED UURIJATEGA, KES ON SPETSIALISEERUNUD VAIMSE TERVISE PROBLEEMIDEGA TEGELEMISELE

Tunnistused kohtule:

- Uurija võtab kohtuniku nimel lapselt tunnistusi kaitseadvokaadi, prokuröri, politseiameti esindaja ja lapse seadusliku esindaja juuresolekul.
- Vahendab kohtuniku, kaitseadvokaadi ja teiste asjaomaste isikute küsimusi lapsele.
- Tunnistused salvestatakse ning neid kasutatakse kohtuistungil, juhul kui kellelegi esitatakse selles asjas süüdistus.

Ettevalmistavad vestlused:

- Uurija esitab lastekaitseorganite palvel võimaliku lapsepoolse vaatenurga juhtumite puhul, kus puudub paljastatud isik või toimunule võib olla mitu erinevat seletust.
- Võtab lastekaitseorganite palvel lapselt tunnistuse kui võimalik kahtlusala ründaja on kriminaalvastutuse mõistes alaealine.

HINDAMINE, RAVI, TUGI – VAIMSE TERVISE SPETSIALIST

Hindamine ja ravi

- Hindab tunnustatud meetodite ja küsimustike abil lapse vaimset tervist.
- Osutab tõenduspõhiseid ravivõtteid kasutades vaimse tervise ravi.

Ravi kättesaadavuse tagamine

- Osutab maapiirkonnas lapssohvritele abi nende koduses keskkonnas.

Mittevägivaldsete vanemate toetamine

- Nõustab vajadusel ohvri mittevägivaldsete vanemaid, hooldajaid ning õdesid-vendi.

ARSTLIK LÄBIVAATUS – MEDITSIINISPETSIALISTID

- Arstlik läbivaatus teostatakse politsei, kohaliku lastekaitseorgani, lapse või tema vanemate palvel.
- Läbivaatuse eest vastutavad kogenud lastearst, günekoloog ja koolitatud meditsiiniõde, kes töötavad Islandi ülikooli haiglas.
- Erakorralised kohtumeditiinilised läbivaatused teostatakse ülikooli haiglas.

MUUD ÜLESANDED – BANRAHUSI MEESKOND

- Nõustab kohaliku lastekaitseorgani palvel.
- Koordineerib juhtumitega seotud koosolekuid ja juhtumikorraldust enne tunnistuste andmist kohtule.
- Korraldab asutustevahelisi nõupidamisi enne Barnahusi suunamist.
- Esitab kohtule kriminaalmenetlusega seoses vajalikku infot.
- Dokumenteerib ja arhiveerib kõik juhtumid.
- Pakub koolitusi ja tegeleb teadlikkuse suurendamisega.

- Ametlikult integreeritud riikliku lastekaitseameti struktuuri.
- Riiklik amet hoolitseb rahastamise, finantsjuhtimise ja personalihalduse eest.
- Riiklik amet annab juriidilisi ja muid erialaseid suuniseid ning vastutab asjaajamise eest kohtute, piirkondliku prokuratuuri, politsei, ülikooli haigla ja kohalike lastekaitseorganitega, kes on Barnahusi partneriteks.

Barnahusi nõuded

Käesolevas peatükis tutvustatakse Euroopa Barnahusi nõudeid. Need koosnevad valdkonnaülestest põhimõtetest ja tegevustest, põhifunktsioonidest ja institutsionaalsetest kokkulepetest, mis võimaldavad lapsesõbralikku, tõhusat ja koostööpõhist tegutsemist. Paljud nõuded koosnevad ühe üldisema nõude omavahel seotud osadest. Näiteks sihtgrupi nõue sisaldab kaasava ja laia määratluse ning mittediskrimineerimise nõudeid.

Nõuded annavad praktilise raamistiku kõigile osapooltele, kes soovivad juurutada teenuseid, mis kätkevad endas Barnahusi mudeli keskseid põhimõtteid ja tunnusjooni. Neid nõudeid saab kasutada inspiratsiooniallika ja tugipunktina teenusega seotud valdkondadevaheliste tegevuste, põhifunktsioonide ja organisatsioonilise ülesehituse edasiarendamisel. Nõuded annavad ka suuniseid personali võimekuse suurendamiseks, samuti ennetustööks (nt teabe jagamine ja oluliste huvigruppide teadmiste suurendamine).

Nõuete ja soovitatud indikaatorite kirjeldus ning põhjendused, samuti seonduvad õigusnormid, suunised ja asjakohased meetodid on kokkuvõtlikult esitatud nõuete põhijooni sisaldavates tabelites. [11. leheküljel on materjal, mis aitab nõuete põhijooni mõista.](#)

Nõuded on ülekantavad ja neid saab kohandada erinevatele riiklikele süsteemidele ja protsessidele, mis on seotud sotsiaalteenuste ja lastekaitse²⁸, tervishoiu, kriminaaluurimise ja kohtumenetlustega.

Esimene nõue sisaldab kolme valdkonnaülest tegevust, mis käivad kogu protsessi kohta, alates esialgsest teavitusest kuni kohtumenetluseni: lähtuda tegutsemisel ja otsustamisel lapse parimatest huvidest (1.1), tagada, et lapse õigus olla ära kuulatud ja saada teavet on täidetud (1.2) ning vältida põhjendamatu viivitust (1.3).

Nõuded 2-4 käsitlevad institutsionaalset korraldust ja organisatsioonilist ülesehitust (nt lapsesõbraliku keskkonna tagamine) ning on seotud selle osaga protsessist, mis toimub Barnahusis.

Nõuded 5-10 käsitlevad Barnahusi põhifunktsioone ja konkreetseid tegevusi, näiteks asutustevaheline juhtumikorraldus, intervjuerimine või arstlik läbivaatus.

Lisainfo

Käesolevate juhiste täisversioon sisaldab illustreerivaid näiteid headest tavadest, mida pikaaegsete kogemustega Barnahusid ning lapsohvrite ja vägivalla pealtnägijate toetamiseks mõeldud lapsesõbralikud keskused Euroopas on Barnahusi nõuete rakendamisel kasutanud. Ära on toodud ka abistavad meetodid, väljavõtted seadustest ning juhised, mis aitavad neid nõudeid ellu viia. Lisatud on ka illustreerivad näited kogu protsessist, alates esmasest teavitusest toimunu kohta kuni kohtuistungini ning Barnahusi rollist ja lapsesõbralikest teenustest erinevates riikides.²⁹

²⁸ See hõlmab lastekaitse analüüse, mis objektiivselt hindavad ohtu, mille korral laps võib uuesti sattuda vanema(te)/hooldaja(te) vägivalla ohvriks. Sellest lähtuvad otsused, mis käsitlevad jätkuvat sekkumist perekonnas toimuvasse ja/või lapse eemaldamist kodust.

²⁹ Lind Haldorsson, Olivia (2017) European Barnahus Quality Standards: Guidance for Multidisciplinary and Interagency Response to Child Victims and Witnesses of Violence <http://www.childrenatrisk.eu/promise/european-barnahus-quality-standards/>

Kuidas nõuete põhijooni mõista?

Mis on nõue?

Lähtudes ÜRO, EL ja Euroopa Nõukogu õigusnormidest ning Barnahusi mudelist tutvustab käesolev dokument kümmet hea tava nõuet lapsesõbralike ja toimivate teenuste osutamiseks lastele, kes on langenud vägivalda ohvriks või on selle pealtnägijad. Nõuete peaeesmärk on vältida uut traumeerimist, kindlustada kohtukõlbulike tunnistuste andmist ning tagada laste õigus kaitsele, abile ja lapsesõbralikule õigusemõistmisele.

Nõuded toetavad Euroopa ja rahvusvaheliste juriidiliste kohustuste ja kohustuslike juhiste täitmist.

Miks on sellise nõude täitmine kohustuslik?

Viited rahvusvahelistele ja Euroopa juriidilistele kohustustele: Nõuded ja indikaatorid hõlmavad selles jaotises viidatud juriidilisi kohustusi. Need juriidilised kohustused, mis on liigitatud PROMISE kokkuvõttes õigusnormide ja suuniste kohta, põhinevad rahvusvaheliste ja Euroopa õigusaktide konkreetsetel sätetel. [Käesoleva dokumendi lõpus olev tabel sisaldab nimekirja sätetest ja seadustest, mis on kõnealuste nõuete ja juriidiliste kohustuste seisukohalt eriti olulised.](#)

Viited juhistele: Konkreetsete argumendid selle kohta, miks neid nõudeid tuleb täita, põhinevad rahvusvahelistes ja piirkondlikes õigusnormides sätestatud laste õigustel ja lähtuvad ÜRO lapse õiguste komitee jt institutsioonide (nt Euroopa Nõukogu) poolt antud kohustuslikest juhistest.

Teadusuuringud ja kogemused: Nõuded seavad kesksele kohale laste vajadused, eesmärgiga tagada tõhus ja lapsesõbralik tegutsemine kõigi vägivalda ohvriks langenud või seda pealt näinud laste abistamiseks.

Sellest tulenevalt on nõuete välja töötamisel arvesse võetud valdkondlike uuringuid, samuti valdkondade- ja asutustevaheliste meeskondade tegevust, millel on lapssohvrite ja vägivalda pealtnägijate ning nende mittevägivaldsete pereliikmete heaolule olnud silmnähtavalt positiivne mõju.

Näiteid indikaatoritest ja/või tõenditest nõuete täitmise kohta

Indikaatorid aitavad kindlaks teha, kas ja mil määral üks institutsioon oma töös teatud nõuet rakendab ning on abiks poliitika ja praktika hindamisel. Indikaatorid lähtuvad rahvusvahelistest ja piirkondlikest õigusnormidest ja juhistest ning neid saab (nagu ka nõudeid) kohandada enamikule õigus-, poliitilistele, sotsiaalmajanduslikele ja kultuurikeskkondadele.

Enamik indikaatoreid on poliitikapõhised, näidates asjaomase poliitika või protseduuri olemasolu (nt ametlikud asutustevahelised kokkulepped). Indikaatorid võivad viidata ka füüsilistele või tehnilistele lahendustele, nt sellise küsitlustoa olemasolule, millel on audiovisuaalühendus mõne teise samale teenusepakkujale kuuluva ruumiga. Kõik need indikaatorid eeldavad kirjeldavat teavet, näiteks olemasoleva poliitika, protseduuri, tegevusjuhendite ning füüsiliste ja tehniliste lahenduste kohta.

Üksikutel juhtudel saab poliitika-/protseduuriindikaatorite täiendamiseks kasutada kvantitatiivseid indikaatoreid, nt teada saamisest või teatatud kahtlusest intervjuu tegemiseni kulunud päevade arv (põhjendamatu viivitus). Kvantitatiivsed indikaatorid eeldavad konkreetsete arvandmete kogumist.

Tuleks tähele panna, et indikaatorite puhul on toodud näiteid indikaatoritest ja tõenditest. Iga teenusepakkuja peaks pühendama aega tulemuslikkuse jälgimiseks mõeldud tervikliku indikaatorikogumi väljatöötamisele. Siin väljapakutud indikaatorid ja tõendite liigid on juhiseks ja inspiratsiooniks.

Samuti tuleks silmas pidada, et indikaatorid on seotud ainult teenuse toimimise ja tulemuslikkusega ega anna teavet selle kohta, missugune on pika- või lühiajaline mõju ja/või tulemid teenuseid saavatele lastele.

Lisainfo

Juhiste täisversioon sisaldab viiteid praktilistele meetoditele, suunistele, poliitikale, mallidele jt vahenditele, mis võivad olla abiks nõuete rakendamisel.

1. nõue: Aluspõhimõtted ja ülevaade tegevustest

1. nõue hõlmab kolme aluspõhimõtet, millest Barnahusi valdkonnaüleses tegevuses ja otsustamisel lähtutakse.

Põhimõtteid juurutatakse valdkonnaülesete tegevuste kaudu, mida rakendatakse 5.-10. nõudes toodud vastavate põhifunktsioonide lahutamatu osana.

Valdkonnaülesed tegevused tuginevad 2.-4. nõudes sisalduvale institutsionaalsele korrale ja organisatsioonilisele ülesehitusele.

Aluspõhimõtted ja valdkonnaülesed tegevused kätkevad endas rahvusvahelise, piirkondliku ja siseriikliku õiguse põhinorme, sh ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikleid 3 ja 12.³⁰ Need on määrava tähtsusega uue traumeerimise vältimisel, mis on Barnahusi keskne eesmärk.

[1. nõudes käsitletud aluspõhimõtted ja tegevuste ülevaade keskenduvad järgmisele:](#)

- tegutsemisel ja otsustamisel lähtutakse lapse parimatest huvidest (nõue 1.1),
- lapse õigust olla ära kuulatud teostatakse ilma last uuesti traumeerimata, andes talle muu hulgas igal ajal asjakohast teavet (nõue 1.2) ning
- kaitsmine, abistamine ja õigusemõistmine toimub õigeaegselt (nõue 1.3).

³⁰ Nõuded aitavad kaasa ÜRO lapse õiguste konventsiooni artiklite 19 ja 6 (õigus elule ning ellujäämine ja areng) rakendamisele. Mittediskrimineerimist (sama konventsiooni artikkel 2) käsitletakse 3. nõudes teenuse sihtgrupi tuvastamise lahutamatu osana.

Lapse kaitsmine on ülioluline põhimõte ja valdkonnaülene tegevus, mida käsitletakse täpsemalt 2. ja 10. nõudes.

Nõue 1.1 Lapse parimad huvid

Milles see nõue seisneb?

Lapse parimad huvid: Lapse parimaid huvisid võetakse kõikides lapse ja mittevägivaldsete pereliikmete/hooldajate/tugiisikutega seotud toimingutes ja otsustes esimesena arvesse.

Miks tuleb seda nõuet täita?

Rahvusvahelised juriidilised kohustused: Lapse parimad huvid (ÜRO LÕK artikkel 3) tähendavad ühtaegu nii õigust, üldist põhimõtet kui ka protseduurireeglit. See puudutab kogu konventsiooni rakendamist, sh lapse õigust kaitsele vägivalda eest. ÜRO LÕK artikkel 3 kohustab osapooli hoolikalt kaaluma oma tegevuse mõju lapsele, tagamaks lapse parimate huvide seadmise esikohale. Lapse õiguste komitee rõhutab, et artikli 3 lõige 3 puudutab kõikide teenuste ja võimaluste pakkumist lastele. Lastest vägivaldaohvritele või vägivalda pealtnägijatele mõeldud teenused peavad seega tagama, et otsused sobivate meetmete kasutamise kohta lähtuvad konkreetse lapse parimatest huvidest. Lapse õiguste komitee tõdeb, et lapse parimate huvide mõiste on „keerukas ja selle sisu tuleb määratleda juhtumipõhiselt“.³¹

Euroopa õigusaktid:

- Parimatest huvidest lähtumise tagamine on direktiividest tulenevate kohustuste täitmise esmane alus.

Juhised: Lapse õiguste komitee üldises märkuses nr 13 rõhutatakse, et „austada tuleb laste õigust nende parimate huvide esikohale seadmisele

³¹ Viimased teoreetilised ja praktilised käsitlused lapse parimate huvide kohta leiab essee kogumikust „Lapse parimad huvid – dialoog teooria ja praktika vahel“ (Euroopa Nõukogu, märts 2016) <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearch-Services/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680657e56>

kõikides neid puudutavates või mõjutavates küsimustes, eriti kui tegu on vägivaldaohvritega ja sama kehtib kõikide ennetusmeetmete puhul“. Lapse õiguste komitee üldine märkus nr 14 paneb erilist rõhku valdkonnaüleste meeskondade tegevusele lapse parimate huvide hindamisel ja väljaselgitamisel³² (üldine märkus nr 14, punkt 47). Tänu koostööle on valdkondade- ja asutustevahelisel meeskonnal head eeldused tagamaks tervikliku hinnangu andmise ja lapse parimad huvid kogu protsessi vältel. Ühised tegevused ja meetmed aitavad valdkondade- ja asutustevahelises protsessis tagada lapse parimate huvide seadmise keskele kohale.

Vt ka: Euroopa Nõukogu juhised lapsesõbraliku õigusemõistmise kohta (2010), 3. peatükk, punkt D; Euroopa Nõukogu soovitus lapsesõbralike sotsiaalteenuste kohta (2011), 3. peatükk, punkt A ja Euroopa Komisjoni aramusavaldus, milles pakutakse välja 10 põhimõtet lastekaitsesüsteemide integreerimiseks.

Näiteid indikaatoritest ja/või tõenditest selle nõude täitmise kohta

- Konkreetse lapse parimate huvide hindamiseks ja väljaselgitamiseks on valdkondade- ja asutustevahelise meeskonna jaoks paika pandud raamistik/tegevus/protsess, mida järjekindlalt rakendatakse.
- Paika on pandud (mittetäielik ja mittehierarhiline) loend parimate huvide hindamise aspektidest, mida Barnahusi meeskond süstemaatiliselt kasutab ja mille eesmärk on tagada õigusnormides ja juhistes sätestatud lapse õiguste täielik ja toimiv teostamine.

- Töötajad teavad täpselt, milline on nende roll konkreetse lapse parimate huvide hindamisel ja väljaselgitamisel ning milline on iga töötaja vastutusvaldkond.
- Töötajad teavad ja on saanud koolituste selle kohta, kuidas rakendada konkreetse lapse parimate huvide hindamiseks ja väljaselgitamiseks sobivaid protseduure ja meetodeid, näiteks kontrollnimekirju, tegevusjuhendeid ja protsesse.
- Parimate huvide hindamisel võetakse arvesse lapse arvamust ja identiteeti, perekeskonna säilitamist ja sidemete hoidmist, lapse hooldamist, kaitset ja turvalisust, haavatavust, õigust tervisele ja haridusele, samuti vastavate aspektide tasakaalustatust.³³ Parimate huvide hindamist teostavad pädevad spetsialistid põhjendamatult viivitusega. Hindamine põhineb tuvastatud asjaoludel ning lähtub lapse ja mittevägivaldse(te) hooldaja(te) vajadustest.

Näiteid lapse parimate huvide kooskõlastatud ja järjekindla arvestamise tagamiseks kasutatavatest meetoditest

Toimingud ja protseduurid: Selged toimingud ja protseduurid aitavad tagada lapse parimate huvide esikohale seadmise Barnahusi otsustes ja sekkumismeetmetes ning nende järjekindla arvestamise iga juhtumi puhul. Näiteks on olemas selged protseduurid ja alaline päevakord korralisteks asutustevaheliseks planeerimiskoosolekuteks ja ühisaruteludeks, mis on seotud lapse parimate huvide hindamise ja väljaselgitamisega.

Koostöökokkulepe: Koostöökokkuleppes, mida käsitletakse täpsemalt 2. nõudes, sätestatakse selgelt vastavate asutuste kohustused, sealhulgas

³² *Hindamine* tähendab kõikide konkreetsetes olukorras otsustamiseks vajalike aspektide hindamist ja tasakaalustamist. *Väljaselgitamine* tähendab ametlikku protsessi, mille eesmärk on lähtuvalt parimate huvide hinnangust (lapse õiguste komitee üldine märkus nr 14, punkt 47) kindlaks teha lapse parimad huvid.

³³ Üldises märkuses nr 14 määratleb komitee teatud olukorrad, kus aspektide tasakaalustamine (sh olukorrad, kus juhtumi erinevad aspektid satuvad omavahel konflikti, nt perekondliku keskkonna säilitamine *versus* lapse kaitsmine võimalik vanemliku vägivalda eest) on vältimatu.

roll ja vastutusvaldkond. See on oluline tagamaks asutuste panuse ja osutatavate teenuste võimalikult väikese sõltuvuse personali- ja ressursimuutustest, mis võivad negatiivselt mõjutada järjepidevust lapse parimate huvide hindamisel ja väljaselgitamisel.

Kontrollnimekirjad: Barnahus kasutab kontrollnimekirju tagamaks, et lapsohvrit puudutavates Barnahusi otsustes ja sekkumismeetmetes, samuti lapse parimate huvide hindamisel ja väljaselgitamisel seatakse esikohale lapse parimad huvid.

Hindamine: Barnahus hindab korrapäraselt oma toimimisprotsessi ja keskkonda lapse vaatenurgast. Seda selleks, et üldine protsess ja keskkond oleksid lapsesõbralikud ning lapse parimate huvide tagamiseks olulisi aspekte võetakse nõuetekohaselt arvesse nii üldises plaanis kui ka konkreetsete juhtumite puhul.

Järeلكontroll: Barnahus korraldab nädala jooksul pärast kriminaaluurijaga intervjuu tegemist Barnahusis lapse ja hooldajatega kohtumise. Nii saab lapselt ja vanematelt küsida tagasisidet nende kogemuste kohta Barnahusis. Samuti küsitletakse telefoni teel isikut, kes oli lapsega Barnahusis kaasas, et ta annaks tagasisidet selle kohta, missugused olid lapse muljed pärast Barnahusi külastust.

Näited Linköpingi Barnahusist Rootsis

Raamistik lapse parimate huvide hindamiseks ja väljaselgitamiseks

ÜRO lapse õiguste komitee on oma 2013. aastal avaldatud üldise märkuse nr 14 („Lapse õigusest tema parimate huvide esile seadmise kohta“) artikli 3 lõikes 1 andnud kohustuslikud juhised, kuidas lapse parimate huvide hindamist ja nende üle otsustamist tuleks läbi viia ning milliseid aspekte arvesse võtta. Komitee sätestab, et „lapse parimate huvide hindamine on

ainulaadne toiming, mis tuleb läbi viia iga juhtumi puhul eraldi, arvestades konkreetse lapsega seotud asjaolusid“, sh „asjaomase lapse eripära, nt vanust, sugu, küpsusastet, kogemusi, kuulumist vähemusrühma, füüsilist, meele- või vaimupuuet, aga ka lapse sotsiaalset ja kultuurilist tausta, nt vanemate olemasolu või puudumist, kas laps elab nendega, lapse ja tema pere või hooldajate vaheliste suhete kvaliteeti, keskkonna turvalisust, perekonnale, laiendatud perekonnale või hooldajatele kättesaadavate kvaliteetsete alternatiivlahenduste olemasolu jne“.

Komitee leiab, et lapse parimate huvide väljaselgitamine algab lapse eripära hindamisega. Siin võib olla abi sellest, kui koostada Barnahusi kontekstis asjakohane „mittetäielik ja mittehierarhiline loend aspektidest, mida lapse parimate huvide hindamisel arvesse võetakse“.

Komitee soovib kasutada seda loendit konkreetse juhiseks, mis oleks aga piisavalt paindlik, et arvesse võtta ka teisi konkreetse lapse puhul asjakohaseid aspekte. Komitee rõhutab, et „aspekte, mis on konventsioonis sätestatud õigustega vastuolus või millel oleks vastupidine mõju konventsioonist tulenevatele õigustele, ei saa pidada kõlblikuks lapse või laste parimate huvide hindamisel“.

Komitee leiab, et alltoodud aspekte tuleks lapse parimate huvide hindamisel ja väljaselgitamisel arvesse võtta. Aspektid tuleb hoolikalt tasakaalustada. Iga kõnealust aspekti käsitletakse üksikasjalikumalt üldise märkuse nr 14 lõikes 52 järgnevalt:

- Lapse arvamus
- Lapse identiteet
- Perekeskkonna säilitamine ja sidemete hoidmine
- Lapse hooldamine, kaitse ja turvalisus
- Haavatavus
- Lapse õigus tervisele
- Lapse õigus haridusele

Nõue 1.2 Õigus olla ära kuulatud ja saada teavet

Milles see nõue seisneb?

Õigus olla ära kuulatud ja saada teavet: Lapse õigust väljendada oma arvamust ja saada teavet austatakse ning teostatakse.

Miks tuleb seda nõuet täita?

Rahvusvahelised juriidilised kohustused: Lapse osalemisõigus on üks ÜRO lapse õiguste konventsiooni (LÕK) üldpõhimõtetest. Artikli 12 lõikes 2 sätestatakse, et lapsele antakse võimalus olla ära kuulatud igas teda puudutavas kohtu- ja haldusmenetluses.

Euroopa õigusnormid:

- Lapse arvamise nõuetekohane arvestamine
- Informatsiooni andmine
- Õigus saada tõlget
- Võimalus korraldada lapsohvri tunnistuste andmine sobiva kommunikatsioonitehnoloogia vahendusel

Juhised: ÜRO lapse õiguste komitee rõhutab, et „vanus ei tohiks takistada lapsel täiel määral osaleda õigusemõistmises“. Lastest vägivallaohvrite õigus olla ära kuulatud on sätestatud LÕK artiklis 19 ning komitee on seda

korduvalt kinnitanud ja selgitanud (nt komitee üldises märkuses nr 13). Komitee on kutsunud riike üles „tagama, et seksuaalse kuritarvitamise või muude vägivaldsete kuritegude lapsohvrite arvamust, vajadusi ja muresid väljendatakse ja võetakse arvesse menetlustes, mis puudutavad nende isiklike huve“. Seejuures „peavad osalevad riigid võtma tarvitusele kõik vajalikud abinõud, et õigust olla ära kuulatud rakendataks lapsele täielikku kaitset tagades“ (komitee üldine märkus nr 12). Näiteks tuleks kasutusele võtta meetmeid, et hoida ära uut traumeerimist, vältides näiteks tunnistuste kordamist ja kasutades küsitluste videosalvestisi (üldine arutelupäev lapse õiguse üle olla ära kuulatud).

Vt ka Euroopa Nõukogu suunised lapsesõbraliku õigusemõistmise kohta (2010), 3. peatükk, punkt D.3; Euroopa Nõukogu soovitus lapsesõbralike sotsiaalteenuste kohta (2011), 3. peatükk, punkt B; ja Euroopa Komisjoni aramusavaldus, milles pakutakse välja 10 põhimõtet lastekaitsesüsteemide integreerimiseks.

Teadusuuringud ja kogemused: Lapse õigus saada teavet ja olla ära kuulatud on valdkondade- ja asutustevahelise tegevuse üheks nurgakiviks. Lapse arvamuste järjekindel kuulamine loob parema arusaama lapse soovide ja vajadustest ning hõlbustab lapse parimate huvide (samuti sobivate ja jätkusuutlike meetmete, nt ravi ja teraapia) väljaselgitamist. Juurdepääs asjakohasele teabele on mõtestatud osalemise eelduseks. Samuti julgustab see last ja aitab tal olukorda kontrolli alla saada.

Kui anda lastele võimalus avaldada arvamust oma kokkupuute kohta teenustega, võivad nad anda väärtuslikku tagasisidet, mille abil saab muuta teenuse osutamise keskkond, protsess ja sekkumismeetmed lapsesõbralikuks ning laste vajadustele ja soovidele sobivaks.

Hiljutises EL Põhiõiguste Ameti teostatud uuringus, mis põhineb 9 EL liikmesriigis 392 lapsega tehtud intervjuudel, märgivad lapsed, kuivõrd tähtis on, et neid kuulataks ära mõistvalt ja lugupidavalt, ning toovad esile

vajaduse selgete ja praktiliste juhiste, samuti kõigi lastega kokku puutuvate spetsialistide koolitamise järele.³⁴

*„On hea, et mind on kuulda võetud ja see toob kaasa muutuse.“
16-aastane tüdruk, seksuaalse kuritarvitamise ohver*

*„Ma ei saanud selle kohta (peaaegu) mingit infot, sest mu kasuvanemad varjasid kõike.“
15-aastane tüdruk, seksuaalse kuritarvitamise ohver³⁵*

Näiteid indikaatoritest ja/või tõenditest selle nõude täitmise kohta

- Töötajaid õpetatakse lastega suhtlema, neid kuulama ja nendega teavet jagama vastavalt nende vanusele ja arengutasemele.
- Intervjueerimised toimuvad nii, et laps saaks teostada oma õigust olla juriidiliste toimingute raames kuulda võetud (vt ka 6. nõuet, mis käsitleb intervjuusid uurijatega).
- Lapsed ja nende mittevägivaldsed vanemad/hooldajad saavad mõjutada sekkumismeetmete, nt ravi ja teraapia toimumisaega, -kohta ja ülesehitust.
- Lastel võimaldatakse anda tagasisidet oma kokkupuute kohta teenustega.
- Lastele ja nende hooldajatele antakse korrapäraselt ja järjekindlalt teavet vastavalt lapse vanusele ja arengutasemele.
- Lapsed ja hooldajad saavad teavet neile arusaadavas keeles.
- Tehakse erilisi jõupingutusi selleks, et erivajadustega või puudega lastel oleksid samasugused võimalused saada teavet ja olla ära kuulatud.

³⁴ Child-friendly justice: Perspectives and experiences of children involved in judicial proceedings as victims, witnesses or parties in nine EU Member States (EL Põhiõiguste Amet, veebruar 2017) <http://fra.europa.eu/en/press-release/2017/child-friendly-justice-childs-perspective>

Nõue 1.3 Põhjendamatu viivituse vältimine

Milles see nõue seisneb?

Põhjendamatu viivituse vältimine: Võetakse kasutusele meetmeid, et vältida põhjendamatu viivitamist ja tagatakse intervjuerimiste, lastekaitsealaste hindamiste ning vaimse tervisega seotud ja arstlike läbivaatuste toimumine ettenähtud aja jooksul ning informatsiooni jagamine toimuks laste huvidest lähtuvalt õigeaegselt.

Miks tuleb seda nõuet täita?

Euroopa õigusaktid:

- Asjaoludest teatamise ja küsitluste vahel puudub põhjendamatu viivitus;
- Iga lapsega seotud asjaolusid ja mittevägivaldsete pereliikmete vajadusi tuleb individuaalselt hinnata;
- Kohustus jagada teavet;
- Kohustus abistada ja toetada.

Juhised: ÜRO lapse õiguste komitee sätestab tõhusa abi eeldusena, et kaasava protsessi teel kokkulepitud meetmete rakendamisega ei tohi põhjendamatu viivitada (ÜRO lapse õiguste komitee üldine märkus nr 13). Vt ka Euroopa Nõukogu suunised lapsedõbraliku õigusemõistmise kohta (2010), peatükk IV, punkt D.4.

Teadusuuringud ja kogemused: Põhjendamatu viivituse vältimine on lastekaitse ning lapsedõbraliku kriminaaluurimise ja -menetluse aluspõhimõte. Tõhus asutustevaheline koostöö rajaneb põhjendamatu viivituse vältimisel, et iga asutus saaks oma ülesandeid täita õigeaegselt. Sellel on positiivne mõju lapse heaolule ning see võib aidata saavutada

³⁵ Tsitaatide allikas: Child-friendly justice: Perspectives and experiences of children involved in judicial proceedings as victims, witnesses or parties in nine EU Member States (EL Põhiõiguste Amet, veebruar 2017) <http://fra.europa.eu/en/press-release/2017/child-friendly-justice-childs-perspective>

kriminaaluurimisel ja kohtumenetluses paremaid tulemusi. Näiteks võib põhjendamatu viivituse vältimine teatamise ja küsitlemise vahel hõlbustada lapsel oma loo rääkimist ja üksikasjade meenutamist, tänu millele on lapse tunnistus kvaliteetsem ja väärtuslikum. Samuti võib see vähendada ohtu, et last survestatakse oma ütlusi tagasi võtma. Lisaks võimaldab see varakult hinnata võimalikku kaitsevajadust, kahjustamata seejuures lapse ütluste tõendusväärtust. See omakorda tagab, et lapse kaitsmisel edasise vägivalda eest ei ole viivitusi. Aegsasti tehtud arstlik läbivaatus võib aidata tuvastada ja dokumenteerida füüsilise vägivalda tunnuseid, millest lähtuda nii ravis kui ka kohtumenetluses. Samuti võimaldab see raviga varem alustada.

„Tahtsin vaid, et see kõik oleks läbi. Kuid see kestis väga kaua ja meid külastati veel ja öeldi, et läheb veelgi kauem ... Ma tahtsin, et see saaks minu jaoks läbi ja saaksin taas oma tavalist elu elada. Aga selleks kulus kuid ja veel kuid.“

12-aastane tüdruk, seksuaalse kuritarvitamise ohver³⁶

Näiteid indikaatoritest ja/või tõenditest selle nõude täitmise kohta

- Konkreetsete juhtumite puhul kogutakse tähtaegade järgimise kohta andmeid, et jälgida põhjendamatu viivituse vältimise üldist käiku.
- Toimuvad intervjuerimist ettevalmistavad ühisarutelud, tänu millele intervjuerimine toimuks esimesel võimalusel ning viivitamiseta.
- Eeluurimist juhtiv prokurör jälgib intervjuerimist kõrvaltoast, et asjakohane teave oleks kättesaadav viivitusteta.
- Sotsiaaltöötajad jälgivad küsitlemist kõrvaltoast, et vajadusel saaks viivitamata võtta meetmeid lapse vajaduste tagamiseks ja kaitsmiseks.
- Barnahusi töötajad on intervjuerimise ajal kättesaadavad, et vajadusel kriisiolukorras viivitamata sekkuda.
- Kohe pärast intervjuerimist toimub ühine järelkohtumine tagamaks, et järgnevad sammud ning rollid ja ülesanded on kõigile arusaadavad.
- Intervjuerimisele eelnevatel ja järgnevatel asutustevahelistel kohtumistel kasutatakse kontrollnimekirju tagamaks, et midagi ei jää kahe silma vahele ning kasutatakse sobivaid ja piisavaid meetmeid.
- Arstliku läbivaatuse vajaduse hindamine toimub viivitamata. Kui arstlik läbivaatus on vajalik, toimub see ideaaljuhul intervjuerimisega samal päeval Barnahusi ruumides.
- Raviteenuste, sealhulgas kriisiabi vajaduse hindamine toimub viivitamata.

³⁶ Tsitaadi allikas: Child-friendly justice: Perspectives and experiences of children involved in judicial proceedings as victims, witnesses or parties in nine EU Member States (EL Põhiõiguste Amet, veebruar 2017) <http://fra.europa.eu/en/press-release/2017/child-friendly-justice-childrens-perspective>

Kvantitatiivsed indikaatorid

- Kuriteo avalikustamisest või teatatud kahtlusest lapse olukorra hindamiseni kulunud aeg.
- Kuriteo avalikustamisest või teatatud kahtlusest esimese asutustevahelise planeerimiskoosolekuni kulunud aeg.
- Asutustevahelisest planeerimiskoosolekust intervjuerimiseni kulunud aeg.
- Kuriteo avalikustamisest või teatatud kahtlusest intervjuerimiseni kulunud aeg.
- Kuriteo avalikustamisest või teatatud kahtlusest vaimse tervise hindamiseni kulunud aeg.
- Kuriteo avalikustamisest või teatatud kahtlusest esimese asutustevahelise planeerimiskoosolekuni kulunud aeg.
- Kuriteo avalikustamisest või teatatud kahtlusest lapse ja mittevägivaldsete pereliikmete/hooldajate/tugiisikute arstliku/vaimse tervisega seotud sekkumiseni kulunud aeg.
- Kriminaalasja eeluurimise algatamisest süüdistuse esitamiseni kulunud aeg.
- Kriminaalasja eeluurimise algatamisest kohtuistungini kulunud aeg.

2. nõue: Barnahusi valdkondade- ja asutustevaheline koostöö

Milles see nõue seisneb?

2.1 Ametlik staatus: Barnahus on ametlikult integreeritud riiklikesse või kohalikesse lastekaitseteenistustesse, õiguskaitse-/kohtusüsteemi või riiklikku tervishoiusüsteemi. Barnahus võib toimida iseseisva institutsioonina, kui sel on seadusest tulenev roll, mida tunnustavad riiklikud ja kohalikud võimuorganid, sh ametlikud volitused koostöö tegemiseks asjaomaste avalik-õiguslike asutustega.

2.2 Barnahusi valdkondade- ja asutustevahelise koostöö korraldus: Koostöö on korrastatud ja läbipaistev, hõlmates selgelt piiritletud rolle, volitusi, koordineerimismehhanisme, eelarvet ning jälgimis- ja hindamismeetmeid, mis toetavad protsesside tõhusust ning tagavad järjepidevuse ja stabiilsuse.

2.3 Barnahusi valdkondade- ja asutustevahelise koostöö protsess ning praktika: Valdkondade- ja asutustevaheline sekkumine algab esialgselt teatest ning juhendub koostööpõhiste sekkumismeetmete protsessist kogu juhtumi kestel.

Miks tuleb seda nõuet täita?

Euroopa õigusnormid:

Valdkonnaülesus/koordineerimine/koostöö

Juhised: ÜRO lapse õiguste komitee edendab tõhusate protseduuride rakendamist, sealhulgas valdkondadevahelist koordineerimist, mis tuginevad vajadusel tegevusjuhenditele ja vastastikuse mõistmise kokkulepetele (komitee üldine märkus nr 13). Vt ka Euroopa Nõukogu suunised lapsesõbraliku õigusemõistmise kohta (2010), peatükk IV, punkt

5; Euroopa Nõukogu soovitus lapsesõbralike sotsiaalteenuste kohta (2011), peatükk V, punkt E; ja Euroopa Komisjoni alusdokument, milles pakutakse välja 10 põhimõtet lastekaitseüsteemide integreerimiseks.

Teadusuuringud ja kogemused: Selgepiiriliste rollide, volituste, koordineerimismehhanismide, eelarve ning jälgimis- ja hindamismeetmetega korrastatud organisatsioon toetab asutustevaheliste meeskondade tõhusat koostööd, rollide vastastikust austamist ja ühist vastutustunnet. Selliseid võtmetegureid hõlmavad ametlikud kokkulepped tagavad järjepidevuse ja vastavate asutuste juhtkondade pühendumuse. Taanis on Barnahusi tegevus (sh töötajate rollid ja ülesanded, ruumid, rahastamine, koostöövormid ja andmete kogumine) seadusega reguleeritud. Protsessi sujuvust ja järjepidevust võib aidata tagada koosseisulise töötaja määramine, kes koordineerib asutustevahelise meeskonna tegevust ja sekkumismeetmeid. Koordinaator jälgib, et meeskonnaliikmed täidavad oma ülesandeid ja märkab varakult probleeme valdkondade- ja asutustevahelises protsessis. Lisaks täidab koordinaator olulist rolli tegevuste ja protseduuride planeerimisel ning nende järgimisel.

Näiteid indikaatoritest ja/või tõenditest nõuete täitmise kohta

Ametlik staatus

- Barnahus on tunnustatud ja reguleeritud riikliku või kohaliku sotsiaal- või lastekaitseüsteemi, õiguskaitse-/kohtusüsteemi, riiklikku tervishoiusüsteemi või ametliku kokkuleppe kaudu.
- Barnahusil on asjaomastelt võimuorganitelt saadud ametlikud volitused asutustevahelise koostöö koordineerimiseks ja valdkondadevaheliste teenuste osutamiseks.

Ametlikud asutustevahelised aluskokkulepped

- Volitatud esindajate poolt allkirjastatud ametlik asutustevaheline aluskokkulepe kohustab asjaomaseid asutusi tegema Barnahusis valdkondade- ja asutustevahelist koostööd ning osutama teenuseid.
- Ametlik aluskokkulepe hõlmab selliseid küsimusi nagu eesmärgid, funktsioonid, kohustused, rollid ja vastutusvaldkonnad, korraldus, rahastamine, ajakava ning konfliktide lahendamine.
- Ametlik aluskokkulepe tagab kõigi asutuste võrdse panuse lapse parimate huvide (sh tervis, kaitse, õigusküsimused ja vaimne tervis) eest seismisel.
- Ametlik aluskokkulepe vaadatakse üle ja seda värskendatakse korrapäraselt, võttes arvesse muutusi õigusnormides ning asjaomaste asutuste protseduurides ja struktuuris.
- Ametliku aluskokkuleppe rakendamist jälgib ja juhib erinevate asutuste esindajatest koosnev komitee.
- Töötajad on ametlikust aluskokkuleppest teadlikud ja saanud selle rakendamiseks vajaliku väljaõppe.

Koordineerimine

- Ühel või mitmel töötajal on volitused Barnahusi asutustevahelise koostöö koordineerimiseks.
- Koordinaatori roll on ametijuhendis selgelt määratletud.
- Barnahusi asutustevaheline kontaktrühm tuleb korrapäraselt kokku, et arutada igapäevase asutustevahelise koostöö praktilisi tahke, sealhulgas tegevust ja juhendeid.

Eelarve

- Osalevad asutused kohustuvad ametliku kokkuleppe alusel panustama eelarvesse Barnahusi tegevuskulude ja Barnahusi töötajate töötasude katteks.

Laste õiguste kaitse jt siseregulatsioonid

- Barnahusil on olemas nii laste õiguste kaitse regulatsioon kui teavitamist puudutav regulatsioon, mis on kooskõlas siseriikliku lastekaitsepoliitikaga ja teatamiskorraga ning hõlmavad nelja rahvusvahelist laste õiguste kaitset puudutavat valdkonda: poliitika, inimesed, meetmed ja vastutus.
- Töötajad lähtuvad oma töös Barnahusi järgmistest regulatsioonidest: laste õiguste kaitse ja seda puudutvad meetmed, töötajate tegevusjuhend, rikkumisest teatamise kord, ohutusjuhend ja hädaolukorras tegutsemise juhend.

Barnahusi asutamise ja kasutamise reguleerimine Põhjamaades³⁷

Taani

Taanis võeti vastu seadus, mis kohustab Barnahusi asutama ja kasutama riiklikul tasandil:

„Piirkondlikud volikogud asutavad Lastemaja igas piirkonnas, et uurida lapse või nooruki olukorda, kui ta on sattunud kuritarvitamise ohvriks või kui on olemas kahtlus, et midagi sellist on juhtunud.

(2) Sotsiaal- ja siseminister võivad kehtestada eeskirju Lastemajade ülesehituse, tegevuse, rahastamise, kohustuste jne kohta.“³⁸

Lisaks sellele reguleerib Barnahusi käsitlev Taani õigusakt Barnahusi tegevust ja olemust (vt õigusakti kokkuvõtte allpool). Lisaks on olemas riikliku sotsiaalameti väljastatud kvaliteedinõuded.

Island

Islandi Barnahus asutati ilma ametliku raamistikuta ning osalevate asutuste mitteametliku kokkuleppe põhjal. Nüüdseks on riiklik lastekaitseamet (Barnaverndarstofa) volitatud „käivitama eriotstarbelisi teeninduskeskusi eesmärgiga edendada valdkondadevahelist koostööd ja

tugevdada asutustevahelist koordineeritust lastekaitsejuhtumitega tegelemisel“.³⁹

Lisaks sätestatakse kriminaalmenetluse seaduses (nr 88/2008), et kuni 15-aastase lapsohvri küsitlemine toimub kohtuniku järelevalve all „selleks ettenähtud ruumis“⁴⁰ vastava ettevalmistusega isiku toel.⁴¹ Üldjuhul tõlgendavad kohtunikud neid kriminaalmenetluse seaduse sätteid nii, et alla 15 aasta vanuste laste küsitlemine peab toimuma Barnahusis.

Norra

Norra Barnahus asutati algselt ilma ametliku õigusliku raamistikuta. Nüüdseks on politsei ja prokurörid kriminaalmenetluse seaduse ja toetatud küsitlemise eeskirjade kohaselt kohustatud kasutama Barnahusi.⁴²

Rootsi

Rootsi Barnahus asutati ilma ametliku õigusliku raamistikuta. Hetkel ei ole ühtki seadust, mis kohustaks Barnahusi kasutama. Küll aga on riiklik politseiamet koos prokuratuuri, riikliku kohtumeditsiiniameti ja riikliku tervishoiu- ja hoolekandeametiga välja andnud riiklikud juhised ja nõuded, mida tuleb täita koostööpõhiste toimingute puhul ühistes ruumides nimetusega Barnahus:

37 Käesoleva kokkuvõtte aluseks on Bakketeig, Elisiv (2016). The barnahus model in the Nordic countries. PROMISE'i piirkondlikul konverentsil ja õppevisiidil esitatud ettekanne, Linköping, 28.–29. november 2016. Põhineb järgneval: Johansson, Susanna, Kari Stefansen, Anna Kaldal & Elisiv Bakketeig (ajakirjanduses, 2017): Implementing the Nordic Barnahus model: Characteristics and local adaptations. Johansson, S., Stefansen, K., Kaldal, A. & Bakketeig, E. (red.). Collaborating against child abuse: Exploring the Nordic Barnahus Model. London: Palgrave. Landberg, Åsa ja Svedin, Carl Göran (2013). Inuti a Barnahus: A Quality Review of 23 Swedish Barnahus, Stockholm: Rädda Barnen. Islandi riiklikult lastekaitseametilt saadud teave (veebruar 2016).

38 Konsolideeritud seadus sotsiaalteenuste kohta, §50 a.–(1), <http://english.sim.dk/media/14900/consolidation-act-on-social-services.pdf>

39 Lastekaitse seadus, artikkel 7, https://eng.velferdarraduneyti.is/media/acrobat-en-skar_sidur/Child-Protection-Act-as-amended-2015.pdf

40 Kriminaalmenetluse seadus (nr 88/2008), artikkel 9.

41 Straffeprosessloven (kriminaalmenetluse seadus), 239, 239 a-f., <http://www.lovdato.no/>

42 Delredovisning av regeringsuppdrag avseende gemensamma nationella riktlinjer kring barn som misstänks vara utsatta för brott och kriterier för landets Barnahus (Rikspolisstyrelsen, Rootsi, 2009).

„Selliste koostööpõhiste toimingute eesmärk on tagada arvatavalt kuriteo ohvriks langenud lastele ligipääs õiguskaitsele, vajalikule ravile ja toetusele ning vajadusel kohesele kriisiabile ja meditsiinilisele sekkumisele. Kogu protsessi vältel keskendutakse lapse parimatele huvidele. Last teavitatakse kõigest, mis teda puudutab, ja talle antakse võimalus avaldada oma arvamust tema küpsusastmele vastavas ulatuses ja viisil. Õigus- ja sotsiaalsüsteemis paralleelselt toimuvat uurimist alustatakse viivitamata ning see teostatakse nii kiiresti kui võimalik, arvestades lapse vajadusi ja olukorra keerukust. Eeluurimine viiakse lõpule ja süüdistuse esitamise otsus tehakse esimesel võimalusel. Uurimise lõpule viimise suhtes kehtivad seadusjärgsed tähtajad.“⁴³

Barnahusis toimuva asutustevahelise koostöö üksikasjalikud eeskirjad on sätestatud ametlikes asutustevahelistes kokkulepetes (vt näide Linköpingi Barnahusi kohta).

⁴³ <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=158447>

3. nõue: Kaasatud sihtgrupp

Milles see nõue seisneb?

3.1 Sihtgrupi kaasav/lai määratlus: Barnahusi sihtgrupp hõlmab kõiki lapsi, kes on mistahes vägivallakuriteo ohvrid ja/või tunnistajad.⁴⁴ Teisene sihtgrupp hõlmab mittevägivaldseid pereliikmeid/hooldajaid.

3.2 Diskrimineerimise keeld: Tehakse suuri jõupingutusi, et jõuda kõikide lastest vägivallohvrite ja -tunnistajateni, olenemata vägivallavormist.

Miks tuleb seda nõuet täita?

Rahvusvahelised ja piirkondlikud juriidilised kohustused:

Mittediskrimineerimine on üks ÜRO lapse õiguste konventsiooni aluspõhimõtteid (artikkel 2) ning määrava tähtsusega konventsiooni artikli 19 (mis käsitleb laste kaitset vägivald eest) rakendamisel.

Euroopa õigusnormid:

- Diskrimineerimise keeld
- Ohvrite tuvastamist käsitlevad sätted, sealhulgas erisätted kuritegevuse lapsohvrite tuvastamise kohta (vanuse määramise säte, pereliikmed)

Juhised: Lapse õiguste komitee rõhutab, et osalevad riigid peaksid võtma kasutusele piisavalt meetmeid, et tagada igale lapsele õigus kaitsele kõikide vägivallavormide eest „sõltumata lapse või tema vanema või seadusliku hooldaja rassist, nahavärvusest, soost, keelest, usust, poliitilistest või muudest vaadetest, kodakondsusest, rahvusest või sotsiaalsest päritolust, varalisest seisundist, puudest või sünnijärgsest või

muust staatusest.” Seetõttu peavad osalevad riigid rakendama ennetavaid meetmeid tagamaks, et haavatavas olukorras olla võivatele lastele on tagatud nende õigus kaitsele võrdsetel alustel kõikide teiste lastega (lapse õiguste komitee üldine märkus nr 13). Vt ka Euroopa Nõukogu suunised lapsesõbraliku õigusemõistmise kohta (2010), peatükk III, punkt D ja Euroopa Nõukogu soovitus lapsesõbralike sotsiaalteenuste kohta (2011), peatükk V, punkt B.

Teadusuuringud ja kogemused: Barnahusil võib olla oluline roll osalevate riikide kohustuste täitmisel, kaasates laiemat sihtgruppi ning tagades võrdse juurdepääsu ja teenused kõikidele lastele, keda Barnahusi suunatakse.

Näiteid indikaatoritest ja/või tõenditest nõuete täitmise kohta

Sihtgrupi määramine

- Sihtgrupid on määratletud Barnahusi missioonis/ametlikes põhialustes.
- Sihtgrupid hõlmavad kõiki lapsi, kes on mis tahes vägivallavormi (sh füüsilise ja vaimne kuritarvitamine, koduvägivald, seksuaalne kuritarvitamine ja ärakasutamine, majanduslik ärakasutamine, inimkaubandus, suguelundite moonutamine ja au riivamisega seotud kuriteod vms) ohvrid ja/või tunnistajad.⁴⁵

⁴⁴ Vägivalla all mõistetakse siinkohal ÜRO lapse õiguste konventsiooni artiklis 19 ja lapse õiguste komitee üldises märkuses nr 13 (2011) sätestatud: „igasugune füüsilise ja vaimne vägivald, ülekohtu või väärkohtlemine, hooletusse jätmine, hooletu või julm kohtlemine või ekspluateerimine, kaasa arvatud seksuaalne kuritarvitamine“.

⁴⁵ Kui sihtgrupp on määratletud seadustes või riiklikes juhistes nagu näiteks Taanis ja Rootsis, tuleb juurdepääs teenustele tagada vähemalt seadusega ettenähtud rühmadele. Kõikide Barnahuside puhul tuleks püüda kaasata laiemat sihtgruppi, hõlmates kõikide vägivallavormide all kannatanud lapsi. Siiski on paljud Barnahusid käivitatud kitsama sihtgrupiga, hõlmates näiteks ainult seksuaalset kuritarvitamist ja ärakasutamist, ning tasapisi on lisandunud muude vägivallavormide ohvreid.

Diskrimineerimise keeld

- Kõikidele⁴⁶ Barnahusi suunatavatele lastele osutatakse valdkondade- ja asutustevahelisi teenuseid. Lastekaitsealane hindamine, kriminaaluurimine, arstilik ja vaimse tervisega seotud läbivaatus, kriisiabi⁴⁷ ja järelkontroll planeeritakse ja viiakse ellu kõikidel juhtudel asjaomaste asutuste tihedas koostöös.
- Teenused on lastele juurdepääsetavad olenemata nende elukohast. Vajadusel kasutatakse mobiilseid vahendeid ja kohalikke intervjuerimisruume, eriti esialgse uurimise, jätkuva kriisiabi ja ravi ning järelkontrolli puhul.
- Barnahus on juurdepääsetav erivajadustega ja puudega lastele, kusjuures neile on tagatud teiste lastega samas ulatuses teavet, juhendamist ja võimalusi avaldada oma arvamust ning anda avameelseid ütlusi.
- Vajadusel osutatakse lastele ja mittevägivaldsetele hooldajatele tõlketeenust, kusjuures neile on tagatud teistega samas ulatuses teavet, juhendamist ja võimalusi avaldada oma arvamust ning anda avameelseid ütlusi.

⁴⁶ Võimalikud diskrimineerimise alused on järgmised (kuid mitte ainult): kodakondsus, rahvus, rass, keel, usk, sugu, seksuaalne sättumus, sotsiaal-majanduslik seisund, puue ja pagulasseisund. Eriti haavatavas olukorras olevate lasteni jõudmiseks võib vaja minna suuri jõupingutusi.

⁴⁷ Mõned kriisiabi vormid (nt erakorraline arstiabi) ei pruugi kuuluda Barnahusi teenuste hulka.

4. nõue: Lapsesõbralik⁴⁸ keskkond

Milles see nõue seisneb?

4.1 Asukoht ja kättesaadavus: Barnahusi ruumid paiknevad eelistatavalt eraldiseisvas hoones lastele tuttavas keskkonnas, näiteks elamurajoonis. Asukoht peaks olema ühistranspordiga ligipääsetav. Ruumidele on juurdepääs ka puudega ja/või erivajadustega lastel.

4.2 Keskkond: Sisustus ja materjalid on lapse- ning peresõbralikud ja eakohased, eriti ooteruumides. Ruumid on füüsiliselt ohutud igas vanuses ja arengutasemel lastele, sealhulgas puudega ja/või erivajadustega lastele.

4.3 Privaatsus: Privaatsuse tagamiseks on olemas eraldiseisvad mürasummutusega alad.

4.4 Kokkupuute vältimine kahtlusaluse ründajaga: Barnahusi tegevus on korraldatud nii, et ohvri ja kahtlusaluse ründaja omavaheline kokkupuude on alati välistatud.

4.5 Küsitlustuba: Barnahusis on lisaks küsitlustoale olemas ruum asutustevahelisele meeskonnale küsitluse vahetuks jälgimiseks.⁴⁹

Miks tuleb seda nõuet täita?

Euroopa õigusnormid:

- Küsitlused toimuvad selleks ehitatud või kohandatud ruumides
- Ohvri õigus vältida kokkupuudet ründajaga

Juhised: Euroopa Nõukogu suunised lapsesõbraliku õigusemõistmise kohta (2010), peatükk IV, punkt D.5 ja Euroopa Nõukogu soovitus lapsesõbralike sotsiaalteenuste kohta (2011), peatükk IV, punkt B.

Teadusuuringud ja kogemused: Hoone ülesehitus ja ruumide paigutus on määrava tähtsusega, et tagada kõikidele lastele juurdepääs teenustele ning kindlustada laste privaatsus ja turvalisus. Turvalise, neutraalse ja lapsesõbraliku keskkonna loomisel on keskne koht ärevuse vähendamisel ja uue traumeerimise vältimisel. Lapsesõbralik keskkond aitab lastel paremini anda avameelseid ütluseid, mis on olulised lapse turvalisuse ja kaitse tagamisel, füüsilise ja vaimse taastumise vajaduse määramisel, samuti eduka kriminaaluurimise ja kohtumenetluse kindlustamiseks.

Näiteid indikaatoritest ja/või tõenditest nõuete täitmise kohta

Asukoht ja kättesaadavus

- Barnahus asub lapsesõbralikus piirkonnas (nt elamurajoonis) või strateegilises asukohas (nt haigla lähedal).
- Ühistranspordi peatus asub Barnahusist jalutuskäigu kaugusel.
- Barnahus on varustatud kaldtee või platvormtõstukiga.

Keskkond

- Last tervitab sõbralik töötaja ja talle pakutakse juua.
- Ootealal paiknevad esemed – mänguasjad, ajakirjad ja raamatud, samuti mööbel – vastavad nii nooremate kui ka vanemate laste ning erivajadustega ja puudega laste vajadustele.
- Siseruumid on kavandatud parimate tavade järgi, et juurdepääs oleks tagatud, näiteks on korruseid ainult üks või on olemas liiftid, koridorid hoitakse tühjana ja WC-d on juurdepääsetavad.
- Ruumide ohutusalast kontrolli teostatakse korrapäraselt.

⁴⁸ Siinkohal tähendab *lapsesõbralik* laste konkreetsetele vajadustele keskendumist ja kohandumist ning nendega arvestamist.

⁴⁹ Pereliikmetel/vanematel/hooldajatel ei lubata lapse küsitlemist jälgida.

Privaatsus

- Olemas on eraldi ooteruumid, mida saab vajadusel kasutada lapse privaatsuse või turvalisuse tagamiseks või õiguskaitse organite nõudmisel kohtuekspertiisi huvides.
- Ruumid on helikindlad.
- Asukoht ja viidad on diskreetsed.

Kokkupuute vältimine kahtlusaluse ründajaga⁵⁰

- Kahtlusaluseid ründajaid küsitletakse ja vastavaid teenuseid osutatakse mujal.
- Kui kahtlusalusel ründajal on juurdepääse teenustele samas hoones:
 - peavad hoonel olema eraldi sissepääsud ja alad laste ning mittevägivaldsete pereliikmete/hooldajate ja kahtlusaluste ründajate jaoks;
 - planeeritakse kohtumised lastega ja kahtlusaluste ründajatega eraldi ajal, et vältida nendega omavahelist kokkupuudet.

Küsitlustuba

- Küsitlustuba ja jälgimistuba on üksteisest eraldatud, kuid ühendatud audiovisuaalsete sidesüsteemide abil.
- Küsitlust jälgitakse ekraani vahendusel kõrvalasuvas jälgimistoas.
- Küsitlustuba on mugav ja lapsesõbralik. See on sisustatud ja kaunistatud nii, et vältida tähelepanu kõrvalejuhtimist.
- Kaamera on paigutatud nii, et selle abil saab last jälgida ja salvestada käte liikumist, kui laps midagi joonistab või näitab.

⁵⁰ Mõnel juhul võivad Barnahusi ruumides toimuda ravialased kohtumised, kus osalevad nii ründaja kui laps, kui see on lapse parimates huvides. Lapse turvalisus ja heaolu on esikohal. Seksuaalset

vägivalda või muid vägivaldavorme hõlmavate raskete juhtumite puhul ei tohiks ründajat kunagi lasta Barnahusi ruumidesse.

5. nõue: Asutustevaheline juhtumikorraldus⁵¹

Milles see nõue seisneb?

5.1 Ametlik menetlus ja toimingud: Asutustevaheline juhtumite läbivaatamine ja planeerimine on Barnahusi meeskonna ja Barnahusis osalevate asjaomaste asutuste töö lahutamatu osa, mis põhineb vastastikku kokku lepitud menetlusel ja toimingutel.

5.2 Juhtumite pidev planeerimine ja läbivaatamine: Juhtumite läbivaatamise ja planeerimise koosolekud, kus osalevad asjaomaseid asutusi esindava asutustevahelise meeskonna liikmed toimuvad Barnahusis järjepidevalt.

5.3 Juhtumite pidev jälgimine: Barnahus tagab pideva dokumenteerimise ning võrgustikuliikmete juurdepääsu asjakohasele teabele juhtumi edenemise kohta kuni juhtumi lõpetamiseni.

5.4 Tugiisik:⁵² Vastava väljaõppega määratud isik või Barnahusi meeskonna liige jälgib valdkondadevahelist tegevust ning tagab lapsele ja mittevägivaldsetele pereliikmetele/hooldajatele pideva toe pakkumise ja järelkontrolli kättesaadavuse.

Miks tuleb seda nõuet täita?

Euroopa õigusnormid:

- Direktiividest tulenevate kohustuste esmane põhjus on parimate huvide tagamine
- Iga lapse olukorra ja mittevägivaldsete pereliikmete vajaduste individuaalne hindamine
- Valdkondadevahelise/koordineerimise/koostöö
- Vastastikust usaldust käsitlevad sätted

Juhised: ÜRO lapse õiguste komitee märgib, kuivõrd olulised on tõhusad protseduurid rakendamaks laste õigust kaitsele vägivalla eest (ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikkel 19), sealhulgas tegevusjuhendite ja vastastikuse mõistmise kokkulepete alusel vajadusel toimuv valdkondadevaheline koordineerimine. Samuti märgib komitee, et „lastekaitseüsteemis töötavad spetsialistid peavad olema koolitatud asutustevahelise koostöö ja koostööprotseduuride vallas.“ Protsess hõlmab järgmist: a) lapse, hooldajate ja pereliikmete lühi- ja pikaajaliste vajaduste kaasav, valdkonnaülene hindamine, mille käigus uuritakse lapse, aga ka hooldajate ja pereliikmete seisukohti ja antakse neile kohane kaal; b) hindamistulemuste jagamine lapse, hooldajate ja pereliikmetega; c) lapse ja pereliikmete suunamine teenuste juurde, mis nende vajadusi rahuldavad; ning d) järelkontroll ja sekkumismeetmete piisavuse hindamine (üldine märkus nr 13.) Vt ka Euroopa Nõukogu suunised lapsesõbraliku õigusemõistmise kohta (2010), 4. peatükk, punkt A.5; Euroopa Nõukogu soovitus lapsesõbralike sotsiaalteenuste kohta (2011), peatükk V, punktid E, Hd ja J.

⁵¹ Asutustevahelist planeerimist, juhtumite läbivaatamist ja juhtumite jälgimist võivad mõjutada siseriiklikust seadusandlusest tulenevad informeerimispiirangud või selliste õigusnormide puudumine, mis võimaldab institutsioonidel jagada juhtumikohast teavet või volitab neid seda tegema. Kõrge integreeritustase eeldab konfidentsiaalsuskohustuste selget ja põhjalikku piiritlemist ning võib eeldada järkjärgulist lähenemisviisi, et tagada teabevahetusõiguse teostamine. Samuti võib olla vaja leida lahendusi (nt asutustevahelised andmekaitsejuhendid), et täita õiguslike piiranguid ja/või

eeskirju, mille erialaorganisatsioonid on kehtestanud vastaval erialal töötajatele seoses juhtumikohase teabe jagamisega.

⁵² Seda rolli täidab harilikult sotsiaal-/lastekaitsetöötaja kui juhtumihaldur, juhul kui ta on Barnahusis olemas. Sotsiaal-/lastekaitsetöötaja puudumisel võib seda rolli täita meeskonnaliige, kes vastutab kohaliku sotsiaal-/lastekaitseteenistusega suhtlemise eest.

Teadusuuringud ja kogemused: Et asutustevahelise meeskonna ja asjaomaste asutuste sekkumismeetmed oleksid valdkonnaülesed, koordineeritud, tõhusad ja asjakohased, on vaja asutustevahelist juhtumiplaneerimist, mis põhineb kindlatel meetmetel ja reeglistikul. Juhtumite jälgimine ja läbivaatamine võimaldavad meeskonnal võimalikult suures ulatuses ning kooskõlas juriidiliste nõuete ja lapse parimate huvidega koguda ja jagada teavet nii, et konkreetsete juhtumitega saab tutvuda kogu uurimise ja kohtumenetluse vältel. Lisaks võimaldab juhtumite jälgimine asutustevahelisel meeskonnal jälgida Barnahusile suunatud juhtumite edenemist ja tulemusi. Lapse ja mittevägivaldse pereliikme/hooldaja ärevust ja traumat võivad aidata leevendada määratud spetsialisti asjakohane abi ja järelkontroll kogu protsessi vältel. Ohvriabi puhul on väga tähtis, et laps ja mittevägivaldised hooldajad saaksid pidevalt teavet ning lapse arvamust võetaks piisaval määral arvesse. See aitab tagada protsessi lähtumise lapse parimatest huvidest ning tulemused oleksid lapse jaoks võimalikult soodsad nii lühikeses kui ka pikas perspektiivis. Lapsed ja/või nende mittevägivaldised pereliikmed võivad vajada juhendamist ja tuge, et last paremini toetada ning paremini mõista kohtumenetlust, lapse õigusi ja saadavaid ravivõimalusi.

Näiteid indikaatoritest ja/või tõenditest nõuete täitmise kohta

Ametlik menetlus ja toimingud

- Barnahusil on ametlik menetluskäik juhtumite korraldamiseks, sealhulgas planeerimiskoosolekute, dokumenteerimise ja järelkontrolli tarvis.
- On kehtestatud privaatsuse ja andmekaitse juhised, millest asutustevaheline meeskond lähtub.
- On kehtestatud süsteem, mille abil hinnata valdkondadevahelise tegevuse mõju lapsele.

- Juhtumite läbivaatamist ja planeerimist koordineerib ja korraldab selleks määratud Barnahusi töötaja.
- Töötajad on menetlustest ja toimingutest teadlikud ning läbinud vastava koolituse.

Asutustevaheline planeerimine ja juhtumite läbivaatamine

- Avakoosolek toimub Barnahusis, et planeerida valdkondadevahelist sekkumist ja koordineerida kõikide asjaomaste asutuste vahelist tegevust.
- Järelkoosolek toimub Barnahusis pärast intervjuerimist ja arstlikku läbivaatust ning seal osalevad kõik asjaomased spetsialistid, et anda teada oma järeldustest ning planeerida ja koordineerida edasisi sekkumismeetmeid.
- Barnahusis toimuvad korrapärased asjaomaste asutuste vahelised koosolekud juhtumite läbivaatamiseks, värskete teabe vahetamiseks ning valdkondade- ja asutustevahelise koostöö mõju hindamiseks.
- Juhtumite läbivaatamises osalevad kõik asutused võrdsetel alustel ning ükski asutus ei domineeri selles protsessis teisi valdkondi kõrvale tõrjudes.
- Kui lapsel on vaimne puue või erivajadused, peetakse nõu kogunud, eelistatavalt asjaomast last varasemast tundvate spetsialistidega kõikide toimingute kavandamise osas, sealhulgas intervjuerimine, arstlik läbivaatus ja ravi.

Juhtumite pidev jälgimine

- Barnahus dokumenteerib järjepidevalt juhtumikohast teavet, sealhulgas (kuid mitte ainult) ohvri ja perekonna demograafilised andmed, intervjuud ja seal viibinud isikud, juhtumi läbivaatamiseks peetud valdkondadevaheliste koosolekute arv, asutuste esindatus nendel koosolekutel, võimalusel ravialased ja meditsiinilised kokkuvõtted.⁵³

Tugiisik

- Lapsele ja hooldajatele antakse kogu uurimise ja kohtumenetluse vältel pidevat tuge ja korrapärast teavet.
- Kui kohtumenetlus ja ravi on lõpule jõudnud, rakendatakse lapse ja pereliikmete/hooldajate vajadustest lähtuvalt järelmeetmeid.⁵⁴
- Vastava väljaõppega määratud isik või asutustevahelise meeskonna liige jälgib valdkondadevahelist tegevust, tagamaks lapsele ja mittevägivaldsetele pereliikmetele/hooldajatele pideva toe pakkumise ja järelkontrolli.
- Kui tugiisiku/koordinaatori rolli täidab võimuorgan, kes ei ole Barnahusis kohal, vastutab selle võimuorganiga suhtlemise eest Barnahusi töötaja, tagades nõuetekohase teabevahetuse ja järelkontrolli.

Barnahusi teabevahetuse käsitus Taani õigussüsteemis

„Kui juhtumi käsitlemise käigus kasutatakse Lastemaja (vrd paragrahv 50a), võivad selle töötajad ning politsei ja prokuratuur, samuti tervishoiuga tegelevad ametiasutused, volitatud tervishoiutöötajad ja kohalikud võimuorganid, kes tegelevad sotsiaalselt ebavõrdses olukorras olevate laste ja noorte küsimustega, vahetada vastastikku rangelt

⁵³ Sotsiaal-/lastekaitseteenistused koguvad harilikult kokku kogu asjakohase teabe, sealhulgas meditsiinilised kokkuvõtted, politsei protokollid ja lastekaitsealased sekkumismeed. Kõik asutused kohustuvad jagama teavet sotsiaal-/lastekaitseteenistustega.

privaatset teavet seoses lapse või nooruki isiklike ja perekondlike asjaoludega, kui selline teabevahetus on vajalik lapse või nooruki tervise ja arengu huvides.“ Konsolideeritud sotsiaalhoolekandeseadus, 50.1 (c)

Linköpingi Barnahus: Asjaomaste asutuste rollid ja ülesanded asutustevahelisel koosolekul

Barnahus

Juhib asutustevahelist koosolekut. Ülesandeks on tagada, et koosolekul antakse asjaomastelt asutustelt saadud adekvaatse info põhjal ühine hinnang. Ülesandeks on tagada, et asutused jõuavad juhtumi jätkuva planeerimise osas kokkuleppele. Tegutseb sekretärina ja saadab osalevatele asutustele laiali kohtumise protokollid.

Haigla lasteosakond

Tegeleb meditsiiniliste küsimustega. Annab esialgse hinnangu arstliku läbivaatuse vajalikkuse osas. Jagab teavet lapse võimalike varasemate andmete kohta.

Laste ja noorukite psühhiaatrikliinik

Tegeleb lastepsühhiaatriaga. Annab juhtumile esialgse hinnangu kriisiabi ja ravi vajalikkuse osas. Jagab teavet lapse võimalike varasemate andmete kohta.

Politsei ja prokuratuur

Tegelevad kriminaalõiguslike ja kohtulike küsimustega. Annavad esialgse hinnangu kriminaaluurimise algatamise vajalikkuse osas.

⁵⁴ Järelkontrolli meetmeid ning pidevat tuge ja abi pakub harilikult kohalik sotsiaal-/lastekaitseteenistus. Kui Barnahusis on kohal sotsiaal-/lastekaitseteenistuse esindaja, tegutseb ta juhtumihaldurina ning hoolitseb üldise koordineerimise ja järelkontrolli eest. Juhtumihaldur jälgib ka aluspõhimõtete rakendamist ja lapse õiguste austamist kogu protsessi vältel.

Sotsiaalteenuseid pakkuvad asutused

Tegelevad psühhosotsiaalsete küsimustega. Annavad juhtumile esialgse hinnangu lastekaitsealaste küsimuste ja sekkumismeetmete osas. Jagavad teavet lapse võimalike varasemate andmete kohta.

Stockholmi Barnahus: Asutustevahelise koosoleku alaline päevakord

Koosoleku sissejuhatus ja kava

- Osalejate tutvustus: nimi ja asutus
- Koosoleku dokumenteerimine: koosolek protokollitakse kas ühiselt või teeb seda iga asutus eraldi
- Konfidentsiaalsus: kas mõni osalev asutus on konfidentsiaalsuskohustusega seotud (lühidalt)

Koosoleku eesmärk

- Teabevahetus ja ühine planeerimine
- Lapse seisukohtade ja parimate huvide seadmine esikohale
- Juhtumiga seotud konkreetse eesmärgi määratlemine

Juhtumi taust ja varasem info selle kohta

- Sotsiaalteenistused: varasem vägivaldajuhtumi uurimine perekonnas – millal
- Varasemad sekkumismeetmed ja tulemused
- Politsei/prokuratuur: kas politseil on teavet mõne pereliikme varasema seose kohta vägivalda, uimastite kuritarvitamise või muude raskete kuritegudega?
- Lastekaitse tööühma ning laste ja noorukite psühhiaatriakliiniku võimalike varasemate juhtumitoimikute läbivaatus

Intervjueerimisele eelnev planeerimine

- Mida on asjaomased asutused ette võtnud pärast seda, kui politseile avaldus esitati?

Intervjueerimise aeg:

- Kuupäev ja kellaaeg
- Lapse õiguslik esindaja ja lapsele tuttav isik, kes tuleb lapsega Barnahusi kaasa
- Lapse eripära ja konkreetne olukord, nt keel, erivajadused, olukord kodus
- Laste ja noorukite psühhiaatriakliiniku esindaja kohalolek jälgimisruumis

Intervjueerimisele järgnev planeerimine – mida juba arvesse võtta

- Lastekaitse hinnang - erinevad stsenaariumid
- Kuidas teavitatakse lapse hooldajat?
- Lapse ja vanemate/hooldajate võimaliku taasühinemise planeerimine pärast küsitlust
- Prokuratuuri ja politsei plaanid järgmiste sammude osas
- Kriisiabi
- Arstlik läbivaatus
- Kes annab lapsele teavet otsuste ja meetmete kohta – lapse õiguste konventsiooni artikkel 12

Muud küsimused

- Kas ohvril on ödesid-vendi, kes võisid vägivalda pealt näha?
- Varia, nt võimalik vajadus tõlkimise järele

Asutustevahelise koosoleku kokkuvõte

- Koosoleku kokkuvõte
- Kui plaani on tarvis muuta, tuleb teavitada kõiki asutusi

6. nõue: Vestlus kriminaaluurijatega⁵⁵

Milles see nõue seisneb?

6.1 Tõenduspõhised meetodid ja tegevusjuhendid: Intervjuerimised teostatakse lähtuvalt tõenduspõhistest meetoditest ja tegevusjuhenditest, mis tagavad kogutud tõendite kvaliteedi ja kvantiteedi. Küsitluste peaesmärk on vältida uut traumeerimist ja panna laps rääkima vabalt ja võimalikult üksikasjalikult, samas järgides tõendite kogumise eeskirju ja õigust kaitsele.

6.2 Spetsialiseerunud personal: Intervjuusid viib läbi spetsialiseerunud personal, keda korrapäraselt koolitatakse selliste küsitluste läbiviimise vallas.

6.3 Asukoht ja salvestamine: Vestlused toimuvad Barnahusis. Need salvestatakse audiovisuaalselt, et vältida korduvat küsitlemist erinevate spetsialistide poolt, kes vajavad ligipääsu lapse avameelsetele ütlustele.

6.4 Valdkondade- ja asutustevahelise meeskonna kohalolek: Intervjuud viib läbi üksainus spetsialist. Kõik valdkondade- ja asutustevahelise meeskonna asjaomased liikmed saavad vestlust jälgida kas toimumise ajal kõrvalruumis või salvestisena. Küsitaja ja vaatlejate vahel toimib sidepidamissüsteem, et vaatlejad saaksid küsitaja kaudu esitada lapsele küsimusi.

6.5 Kostja õigus õiglasele kohtupidamisele ja võrdse kohtlemise põhimõte: Kasutusel on lahendus, mis võimaldab kaitsele esitada lapsohvrile/-tunnistajale küsimusi intervjuerija vahendusel. Kui süüdistataval on õigus jälgida lapse tunnistuse andmist, toimub see

audiovisuaalse ülekande teel, et vältida süüdistatava ja lapse omavahelist kokkupuudet.

6.6 Lapsele kohandatud: Küsitlus on kohandatud arvesse võttes lapse vanust, arengutaset ja kultuurilist tausta ning erivajadusi, sh vajadust tõlke järele. See võib tähendada küsitluse kestuse minimeerimist, pauside tegemist ning võimalik, et küsitluse teostamist rohkem kui ühe sessioonina. Küsitluste arv piirdub kriminaaluurimiseks vähima vajalikuga. Kui on tarvis mitut küsitlust, teostab need üks ja sama spetsialist.

Miks tuleb seda nõuet täita?

Euroopa õigusnormid:

- Teabe andmine
- Õigus saada tõlget
- Kohandatud protseduurid uurimisel ja kohtumenetlustes, kus osalevad lapsed
- Küsitlemine toimub vajadusel selleks ehitatud või kohandatud ruumides
- Küsitlusi teostavad selleks koolitatud spetsialistid või kasutatakse selleks nende abi
- Võimalusel ja vajadusel viib kõik lapse küsitlused läbi üks ja sama isik
- Seksuaalse vägivalla, soopõhise vägivalla või lähisuhte vägivalla ohvreid küsitleb samasooline isik
- Küsitluste arv on võimalikult väike ning neid teostatakse ainult hädavajadusel uurimise ja menetluse huvides
- Kõiki lapsohvri või lapstunnistaja küsitlemisi võib audiovisuaalselt salvestada ja selliseid salvestisi kasutada tõendina kriminaalkohtumenetluses

⁵⁵ Küsitlemist võib määratleda kui „ühe sessioonina toimuvat salvestatud intervjuud, mille eesmärk on saada lapselt ainulaadset teavet, kui on kahtlus võimaliku kuritarvitamise osas või laps on olnud mõne teise inimese vastase vägivalla tunnistajaks“, (<http://www.nationalcac.org/forensic-interview-services>) või „struktureeritud vestlust lapsega, mille eesmärk on saada üksikasjalikku teavet võimaliku

olukorra kohta, mida laps võib olla läbi elanud või pealt näinud“. (http://www.smallvoices.org/what_we_do/forensic_interviews.html). Küsitluse abil kogutakse lapselt kohtumenetlusega seonduvat või kohtus kasutamiseks sobivat teavet.

- Võimalus anda korraldus lapsohvri küsitlemiseks sobivate sidetehnoloogiate abil
- Ohvri õigus vältida kokkupuudet kurjategijaga
- Koolitus ja vahendid
- Valdkonnaülesus/koordineerimine/koostöö

Juhised: ÜRO lapse õiguste komitee sätestab: „Lapse, esindaja või kõrvalise isiku teatatud vägivaldajuhtumeid peavad uurima pädevad spetsialistid, kes on saanud sellekohast täieulatuslikku koolitust, kusjuures rakendada tuleb lapse õigustel põhinevat ja lapsega arvestavat lähenemisviisi. Põhjalik, ent lapsega arvestav uurimismenetlus aitab tagada vägivaldteo korrektse tuvastamise ning koguda tõendeid haldus-, tsiviil-, lastekaitse- või kriminaalmenetluse tarvis. Tuleb olla äärmiselt ettevaatlik, et lapsele ei tekitataks uurimise käigus täiendavat kahju. Selleks peavad kõik osapooled küsima lapse arvamust ning võtma seda kohasel viisil arvesse“ (ÜRO lapse õiguste komitee üldine märkus nr 13). Veel märgib komitee, et laste õiguste rikkumise korral „peavad osalisriigid pöörama erilist tähelepanu sellele, et lastele oleksid kättesaadavad tõhusad ja nendega arvestavad menetlused“ (üldine märkus nr 5). Lisaks julgustab komitee osalisriike „laste jaoks, kes on sattunud kehalise vägivalda, seksuaalse kuritarvitamise või muude vägivaldsete kuritegude ohvriks, vastu võtma ja rakendama eeskirju ja menetlusi, mis hoiavad ära tunnistuste andmise kordumise, kasutades küsitluste videosalvestisi, et vähendada uut traumeerimist“ (üldine arutelupäev teemal „Lapse õigus olla kuulda võetud“). Vt ka Euroopa Nõukogu juhised lapsesõbraliku õigusemõistmise kohta (2010), IV peatükk, punkt D.6 ja Euroopa

Komisjoni arvamuse avaldus, milles pakutakse välja 10 põhimõtet lastekaitseüsteemide integreerimiseks, nt põhimõtted 1, 2 ja 6.

Teadusuuringud ja kogemused: Uurimused on näidanud, et korduv küsitlemine võib olla lapsele väga häiriv ja põhjustada uut traumeerimist, millel võib olla isegi kahjulikum mõju kui algsel kuritarvitamisel. Seetõttu tuleb rakendada erimeetmeid tagamaks, et lastel võimaldatakse anda ütlusi emotsionaalselt ja füüsiliselt turvalises ja soodsas keskkonnas, et vältida uut traumeerimist ning kindlustada kriminaaluurimise ja kohtumenetluse tulemuslikkus. Samuti on uuringud näidanud, et korduvad küsitlused, mida teostavad vastava koolitusega isikud, moonutavad suunavate küsimustega tõenäoliselt lapse seletusi sündmuste kohta ning sellel on kahjulik mõju kriminaaluurimisele. Seetõttu tuleb kasutusele võtta meetmeid tagamaks, et küsitlemine oleks kooskõlas tõendite kogumise eeskirjadega ja õigusega kaitsele, tagamaks et kogutud tõendid oleksid kohtus kõlblikud.⁵⁶

⁵⁶ Siin viidatud uuringud on dokumenteeritud mitmes väljaandes, sealhulgas (kuid mitte ainult) Henry, Jim (1997). Following Disclosure, System Intervention Trauma to Child Sexual Abuse Victims. *Journal of Interpersonal Violence* 12: 499; Newgent, Rebecca A., Fender-Scarr, Lisa K. and Bromley, Jamie L. (2002). The Retraumatization of Child Sexual Abuse: The Second Insult. *National Institute for Trauma and Loss in Children*, Volume 2, Number 2, Fall 2002; Newlin, Chris, Cordisco Steele, Linda, Chamberlin, Andra, Anderson, Jennifer, Kenniston, Julie, Russell, Amy, Stewart, Heather and Vaughan-Eden, Viola (2014). *Child Forensic Interviewing: Best Practices*. U.S. Department of

Justice Office of Justice Programs Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention; Westcott Helen L. and Davies, Graham M (eds) (2002). *Children's Testimony: A Handbook of Psychological Research and Forensic Practice*. Wiley Series of the Psychology of Crime, Policing and Law, July 2002; Jansson, Helene, Rathje, Pia and Gade Hansen, Søren (2015). The experience of children testifying in court in cases of sexual abuse. *Sexological Clinic at PCK Copenhagen, Center for Sexual Abuse, Rigshospitalet Copenhagen and the National Council for Children, Denmark*.

Näiteid indikaatoritest ja/või tõenditest nõuete täitmise kohta

Tõenduspõhised meetodid ja tegevusjuhendid

- Tõenduspõhiseid tegevusjuhendeid, nt NICHD ja NCAC, kasutatakse kõikide intervjuude ja küsitluste puhul.
- Küsitlejaid on õpetatud kasutama tõenduspõhiseid meetodeid ja tegevusjuhendeid.
- Küsitluste käigus kogutud tõendeid on kohtus järjekindlalt kõlblikuks peetud.
- Spetsialiseerunud personal.

Intervjuusid ja küsitlusi viivad läbi ainult spetsialistid

- Töötajaid koolitatakse korrapäraselt küsitluste läbiviimise vallas.
- Töötajaid juhendatakse, suunatakse ja nõustatakse korrapäraselt, sealhulgas eksperthinnangute kaudu (vt ka 9. nõuet).

Asukoht ja salvestamine

- Barnahusis on olemas intervjuude läbiviimiseks vastavad lapsesõbralikud toad.
- Küsitlustoad on varustatud kaamera ja helisüsteemiga, mis võimaldab küsitluste kõrgekvaliteedilist salvestamist ja otseülekannet.
- Kõik küsitlused salvestatakse audiovisuaalselt.
- Küsitluste salvestisi hoitakse turvalises piiratud juurdepääsuga kohas.

Valdkondade- ja asutustevahelise meeskonna kohalolek

- Küsitlusi teostab tavapäraselt üksainus spetsialist ning teised spetsialistid jälgivad küsitlust teises ruumis.
- Teises ruumis on küsitluste otseülekande jälgimiseks ekraan.
- On olemas sidesüsteem, mille abil vaatlejad saavad vajadusel otse suhelda küsitlejaga, kellel on kõrvas kuular.
- Küsitlajad peavad olema läbinud koolituse küsitluse ajal tõlgi kasutamiseks.
- Küsitleja selgitab tõlgi rolli lapsele ja tõlgile. Küsitleja otsustab, kas tõlk ühendatakse sidesüsteemi kaudu või on ta küsitlustoas kohal, samuti tõlgi paiknemise küsitlustoas. Tõlkekvaliteedi tagamiseks kontrollib tõlget teine tõlk.
- Varjupaika taotleivate saatjata laste intervjuerimisi jälgivad asjaomased immigratsiooniametnikud, lapse eestkostja jt asjaomased spetsialistid.
- Vaatlusmeeskond lähtub oma töös kontrollnimekirjast, mis tagab, et igaüks on teadlik oma rollist ja ülesannetest.
- Mittevägivaldsetel pereliikmetel ja hooldajatel ei ole lubatud intervjuerimist jälgida.

Lapsele kohandatud

- Küsitluste arv piirdub kriminaaluurimiseks hädavajalikuga.
- Kui on tarvis mitut küsitlust, teostab need üks ja sama spetsialist.
- Küsitlus kohandatakse isiku olukorrale ja eripäradele lähtuvalt tema vanusest, arengutasemest, keelelisest, tunnetuslikust ja sotsiaalsest küpsusest, kultuurilisest taustast ja emotsionaalsest seisundist.
- Erivajadused selgitatakse välja ja rahuldatakse.
- Vajadusel pakutakse tõlget.

Kostja õigus õiglasele kohtupidamisele ja võrdse kohtlemise põhimõte:

- Kaitseadvokaadile antakse võimalus last pärast juhtumi avalikustamist küsitleda, näiteks lapse teistkordse intervjuerimise teel.
- Kui taotletakse teistkordset küsitlemist, piirdub see lisaküsimustega, kordamata esimese küsitluse käigus esitatud küsimusi.
- Kui taotletakse teistkordset küsitlemist, teostab seda sama spetsialist, kes teostas esimese küsitluse.
- Süüdistataval puudub ligipääs Barnahusi ruumidele, kuid tal võimaldatakse küsitlust jälgida audiovisuaalse ülekande teel.

„Nad soovivad, et lapsed vastaksid ebamugavatele küsimustele ning teevad seda ametlikul toonil, mis tekitab lastes ärevust ja muudab vastamise raskemaks.“

15-aastane tüdruk, seksuaalse kuritarvitamise ohver

„Küsitlejad on minu arvates kõige tähtsamad, nad peaksid olema rahulikud ja sõbralikud. See on põhiline.“

16-aastane poiss, koduvägivalla ohver

„Nad ei tohiks last sundida oma lugu nii palju kordi rääkima ... See on väga piinarikas. Aga kui seda rääkida ainult üks kord, näiteks... otse psühholoogile, kes räägib selle edasi uurijale või kellelegi – ja nemad peaksid kogu tunnistuse edasi andma kohtunikule ja last ei tohiks uuesti kohale kutsuda. Ja kõige halvemal juhul peaks laps rääkima kohtunikule ... Aga mitte kohtusaalis.“

14-aastane tüdruk, seksuaalse kuritarvitamise ohver

„Minu jaoks oli ebameeldiv rääkida juhtunust mitu korda: politseinikele, uurijatele, eeluurimisametnikele. Ma ei teagi täpselt, kes nad olid, aga see oli ebameeldiv, et ma pidin sama asja mitu korda rääkima.“

16-aastane poiss, seksuaalse kuritarvitamise ohver ja tunnistaja⁵⁷

⁵⁷ Tsitaatide allikas: Child-friendly justice: Perspectives and experiences of children involved in judicial proceedings as victims, witnesses or parties in nine EU Member States (EL Põhiõiguste Amet, veebruar 2017) <http://fra.europa.eu/en/press-release/2017/child-friendly-justice-childs-perspective>

7. nõue: Arstlik läbivaatus

Milles see nõue seisneb?

7.1 Hindamine: Spetsialistid teostavad arstlikke läbivaatusi ja/või kohtumeditiinilisi läbivaatusi tavapäraselt Barnahusi ruumides.⁵⁸

7.2 Ravi: Ravi teostatakse Barnahusi ruumides (v.a pakilistel või keerukatel juhtudel, mis eeldavad kas ambulatoorse või statsionaarse eriarstiabi osutamist haiglas).

7.3 Personal: Arstliku läbivaatuse teostavad spetsialistid, kes on õppinud ära tundma kehalise, seksuaalse ja emotsionaalse kuritarvitamise kui ka lapse hooletusse jätmise tunnuseid.

7.4 Juhtumite läbivaatamine ja planeerimine: Vajadust mööda osalevad juhtumite läbivaatamise ja planeerimise koosolekutel meditsiinitöötajad.

7.5 Info ja lapse osalemine: Lapsele ja perekonnaliikmetele/hooldajatele antakse piisavalt teavet võimaliku ja vajaliku ravi kohta ning nad saavad mõjutada ravimeetmete toimumisaega, -kohta ja ülesehitust.

Miks tuleb seda nõuet täita?

Euroopa õigusnormid:

- Lapse arvamuse nõuetekohane arvestamine
- Teabe andmine
- Õigus saada tõlget
- Abistamine ja toetamine
- Iga lapse asjaolude ja mittevägivaldsete pereliikmete vajaduste individuaalne hindamine

- Koolitatud spetsialistide osalemine psühhosotsiaalses hindamises, küsitlustel ja meditsiinilistel läbivaatustel / koolitused ja vahendid
- Kohtumeditiiniliste läbivaatuste arv on minimaalne

Juhised: ÜRO lapse õiguste komitee on rõhutanud, et lapsele ning mittevägivaldsetele hooldajatele ja pereliikmetele tuleks pakkuda erinevat liiki ohvriabi, sealhulgas meditsiinilisi, vaimse tervisega seotud, sotsiaalseid ja õigusteenuseid. Komitee toetab ka järelkontrolli ja pikaajalisi sekkumismeetmeid. Ohvriabi osutamine tuleks otsustada kaasava protsessi käigus ning sellega ei tohiks põhjendamatult viivitada. Erilist tähelepanu tuleb pöörata lapse arvamuse küsimisele ja selle kohasel viisil arvesse võtmisele (komitee üldine märkus nr 13). Veel rõhutab komitee vägivallaohvrite kehalise ja psühholoogilise taastamise meetmete, sealhulgas meditsiiniteenuste tähtsust. Arstlik läbivaatus, ravi ja võimalik suunamine eriarstiabile peaksid olema Barnahusi teenuste lahutamatuks osaks, et tagada ohvrite õigus tervisele ja kindlustada kohtumeditiiniliste tõendite olemasolu (komitee üldine märkus nr 13). Vt ka Euroopa Nõukogu suunised lapsesõbraliku tervishoiu kohta (2011), IV peatükk, punkt 19.

Teadusuuringud ja kogemused: Mõne lapse puhul võib üheaegselt ilmsiks tulla mitu kuritarvitamise ja hooletusse jätmise vormi, millest mõni võib arstliku läbivaatuseta kergesti märkamata jääda. Seega suurendab iga lapse arstlik läbivaatus iga juhtumi puhul diagnoosi täpsust.

Näiteid indikaatoritest ja/või tõenditest nõuete täitmise kohta

Hindamine

- Arstlikke läbivaatusi ja/või kohtumeditiinilisi ekspertiise teostatakse tavapäraselt Barnahusi ruumides.

⁵⁸ Kohtumeditiiniline ekspertiis on läbivaatus, mille käigus otsitakse vigastusi ja võetakse proove, mida saab kasutada tõendina politsei uurimismenetluses või kohtus.

Ravi

- Ravi toimub Barnahusi ruumides, kuivõrd see on asjakohane.
- Barnahus teeb koostööd kohaliku haiglaga teatud juhtumite edasise hindamise ja ravi osas (nt kiireloomulised või keerulised juhtumid, mis nõuavad erilist sekkumist haiglas, kas ambulatoorselt või statsionaarselt) samuti haiglatega, kes suunavad murettekitavad juhtumid Barnahusile.

Personal

- Barnahusis teostavad arstlikku läbivaatust ja ravi sõltuvalt lapse vajadustest lastearst, günekoloog, kohtuarst või laste kuritarvitamise ja hooletusse jätmise alase eriväljaõppega meditsiiniõde.
- Töötajad oskavad fotografeerimise abil dokumenteerida ohvri kehal esinevaid vigastusi ja kahjustusi.
- Töötajatel on juurdepääs lapsesõbralikuks üldiseks läbivaatuseks ja suguelundite läbivaatuseks vajalikele vahenditele (nt videokolposkoop seksuaalse kuritarvitamise ja kõrgetasemeline kaamera kehalise väärkohtlemise dokumenteerimiseks) ning nad oskavad neid kasutada. Selliste vahendite puudumisel suunatakse laps asutusse, kus läbivaatust saab viivitamata teostada.

Juhtumite läbivaatamine ja planeerimine

- Vajadusel osalevad meditsiinitöötajad esialgse hinnangu andmiseks toimival juhtumi läbivaatamise ja planeerimise koosolekul ning hilisematel koosolekutel.

Informatsioon ja lapse osalemine

- Lastele ja hooldajatele antakse piisavat teavet läbivaatuse ja võimaliku ravi kohta.
- Barnahus küsib ja võtab kohasel viisil arvesse lapse arvamust seoses läbivaatuse ja raviga.

8. nõue: Nõustamisteenused

Milles see nõue seisneb?

8.1 Hindamine ja ravi:⁵⁹ Barnahusi suunatud lapsohvritele ja -tunnistajatele võimaldatakse järjepidevat hindamist ja ravi.

8.2 Personal: Vaimse tervise alaseid teenuseid ja ravi osutavad eriväljaõppe ja -teadmistega spetsialistid.

8.3 Informatsioon ja lapse osalemine: Lapsele ja perekonnaliikmetele/hooldajatele antakse piisavalt teavet võimaliku ravi kohta ning nad saavad mõjutada teraapia toimumisaega, -kohta ja ülesehitust.

8.4 Kriisiabi: Barnahusi kui organisatsioonil on selge ülesehitus ja alaline personal, kes järjepidevalt osutab lapsele ja mittevägivaldsetele pereliikmetele/hooldajatele kriisiabi vastavalt vajadusele.

Miks tuleb seda nõuet täita?

Rahvusvahelised ja Euroopa juriidilised kohustused: ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikkel 39 kohustab osalisriike rakendama „vajalikke abinõusid, et kaasa aidata mis tahes viisil hooletusse jäetud, ärakasutatud, kuritarvitatud [...] lapse füüsilisele ja psühholoogilisele paranemisele ning ühiskonda tagasipöördumisele.“

Euroopa õigusnormid:

- Lapse arvamuse nõuetekohane arvestamine
- Lapsele arusaadaval ja kohasel viisil teabe andmine
- Õigus saada tõlget
- Abistamine ja toetamine

- Iga lapse puhul asjaolude ja mittevägivaldsete pereliikmete vajaduste individuaalne hindamine
- Koolitatud spetsialistide osalemine psühhosotsiaalses hindamises, küsitlustel ja tervise läbivaatustel / koolitused ja vahendid

Juhised: ÜRO lapse õiguste komitee on rõhutanud, et lapsele ning mittevägivaldsetele hooldajatele ja pereliikmetele tuleks pakkuda erinevat liiki ohvriabi, sealhulgas meditsiinilisi, vaimse tervisega seotud, sotsiaalseid ja õigusteenuseid. Komitee soodustab ka järelkontrolli ja pikaajalisi sekkumismeetmeid. Ohvriabi osutamine tuleks otsustada kaasamise käigus ning sellega ei tohiks põhjendamatult viivitada. Erilist tähelepanu tuleb pöörata lapse arvamuse küsimisele ja sellega kohasel viisil arvestada (komitee üldine märkus nr 13). Komitee on ka kinnitanud, et vägivallaga kokku puutunud lastele on teraapia „üks paljudest vajalikest teenustest, et aidata kaasa füüsilisele ja psühholoogilisele paranemisele ning ühiskonda tagasipöördumisele“. Konventsiooni artikli 39 kohaselt peab selline ravi toimuma „lapse tervist, enesest lugupidamist ja eneseväarikuse taastumist soodustavas keskkonnas“. Erilist tähelepanu tuleb pöörata lapse arvamuse küsimisele ja selle kohasel viisil arvesse võtmisele. Komitee rõhutab samas, et teenuseid tuleks osutada ka mittevägivaldsetele pereliikmetele (komitee üldine märkus nr 13). Vt ka Euroopa Nõukogu suunised lapsesõbraliku õigusemõistmise kohta (2011), V peatükk, punkt J; Euroopa Nõukogu soovitus lapsesõbralike sotsiaalteenuste kohta (2011), IV peatükk, punkt B, V peatükk, punktid E.1–3; Euroopa Komisjoni aramusavaldus, milles pakutakse välja 10 põhimõtet lastekaitseüsteemide integreerimiseks, põhimõtted 1 ja 6.

Teadusuuringud ja kogemused: Lapsele ja vajadusel ka mittevägivaldsetele pereliikmetele/hooldajatele pakutav toimiv teraapia võib minimeerida trauma negatiivset sotsiaalset, emotsionaalset ja arengulist mõju lapsele. Toimiva teraapia tagamisel on keskne vältida

⁵⁹ Vajaduste väljaselgitamise ja teraapiaplaani koostamise protsess võivad erineda sõltuvalt käsitletava juhtumi eripärast.

põhjendamatu viivitust, mistõttu tuleks teraapiat vajavatele lastele ja mittevägivaldsetele pereliikmetele/hooldajatele osutada teraapiateenuseid (sh vaimse tervisega seotud ravi) nii kiiresti kui võimalik.

Näiteid indikaatoritest ja/või tõenditest selle nõude täitmise kohta

Hindamine ja ravi

- Barnahusis kasutatakse vaimse tervise hindamiseks usaldusväärseid vahendeid ja küsimustikke, mille alusel koostatakse tõenditel põhinev ja traumast lähtuv raviplaan.
- Ravi kohandatakse vastavalt lapse eripärale, arvestades tema vanust, arengutaset, keelelist, tunnetuslikku ja sotsiaalset küpsust, kultuurilist tausta ja emotsionaalset seisundit.
- Esimene ametlik teraapiasessioon algab nii kiiresti **pärast** vestlust kriminaaluurijaga kui võimalik, et lapse nägemus ei jõuaks muutuda, samas vältides põhjendamatu viivitamist. Kui on vaja pakulist arstiabi, osutatakse seda kohtuekspertiisi vajadusi arvesse võttes.⁶⁰
- Vajadusel pakutakse lastele nii lühi- kui ka pikaajalist ravi. Kui Barnahus pikaajalist ravi ei paku, suunatakse laps mõnda pikaajalisi (sealhulgas vaimse tervise alaseid) raviteenuseid osutavasse asutusse.
- Hindamine ja ravi ei sõltu kunagi ohvri valmisolekust teha kriminaaluurimise, süüdistuse esitamise või kohtuliku arutamise huvides koostööd.

Personal

- Vaimse tervise alaseid teenuseid osutavad töötajad on saanud eriväljaõppe lastest vägivallaohvrite ja -tunnistajate hindamise ning ravi vallas.
- Töötajatele pakutakse korrapäraselt koolitusvõimalusi, juhendamist ja nõustamist.

Informatsioon ja lapse osalemine

- Lastele ja mittevägivaldsetele vanematele/hooldajatele antakse järjepidevalt teavet võimaliku ravi kohta.
- Lastele ja mittevägivaldsetele vanematele/hooldajatele antakse võimalus kaasa rääkida raviplaani koostamisel, sh selle toimumisaja, -koha ja ülesehituse osas.
- Teavet ja ravi pakutakse keeles, mida lapsed ja pereliikmed/hooldajad mõistavad.
- Tehakse suuri jõupingutusi tagamaks, et ohvriabi on kooskõlas erivajadustega, sealhulgas puudega laste erivajadustega.

Kriisiabi

- Barnahusil kui organisatsioonil on selge ülesehitus ja alaline koolitatud personal kriisiabi osutamiseks.
- Kriisiabi pakutakse Barnahusis kõikidele seda vajavatele lastele ja mittevägivaldsetele pereliikmetele/hooldajatele.

⁶⁰ See võib osutada vajalikuks näiteks siis, kui kohtumenetlus veel kestab ja laps kutsutakse tunnistajana kohtusse, mis on mõnes Euroopa riigis nõutav.

9. nõue: Võimekuse suurendamine

Milles see nõue seisneb?

9.1 Spetsialistide koolitamine: Barnahusi meeskonnale ja kaasatud asutuste töötajatele pakutakse korrapäraselt erialast koolitust, lisaks ühiseid koolitusi valdkonnaüleste teemade osas.

9.2 Juhendamine ja nõustamine: Barnahusi meeskonna liikmetel on ligipääs regulaarsele juhendamisele, järelevalvele, nõustamisele ja eksperthinnangule, nii seoses üksikjuhtumitega kui tööalase ja isikliku emotsionaalse pinge, väljakutsete ja eetiliste dilemmadega seoses, mis tekivad lapsohvrite ja –tunnistajatega töötades.

Miks tuleb seda nõuet täita?

Rahvusvahelised ja Euroopa juriidilised kohustused: ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikkel 39 kohustab osalisriike rakendama „vajalikke abinõusid, et kaasa aidata mis tahes viisil hooletusse jäetud, ärakasutatud, kuritarvitatud [...] lapse füüsilisele ja psühholoogilisele paranemisele ning ühiskonda tagasipöördumisele.“

Euroopa õigusnormid:

- Küsitlemisi teostavad selleks koolitatud spetsialistid või kasutatakse selleks nende abi
- Abistamine ja toetamine
- Koolitatud spetsialistide osalemine psühhosotsiaalses hindamises, küsitlustel ja meditsiinilistel läbivaatustel / koolitused ja vahendid

Juhised: ÜRO lapse õiguste komitee rõhutab laiaulatuslike koolitusmeetmete tähtsust, sh seoses ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikliga 19. Spetsialistidele tuleks pakkuda „sissejuhatavat ja täiendavat üld- ja rollikohast koolitust, sh vajadusel valdkonnaülest koolitust“. Samuti märgib komitee, et „lastekaitseüsteemis töötavad spetsialistid peavad

olema koolitatud asutustevahelise koostöö ja koostööprotseduuride vallas“ (komitee üldine märkus nr 13). Vt ka Euroopa Nõukogu suunised lapsesõbraliku õigusemõistmise kohta (2011); Euroopa Nõukogu soovitus lapsesõbralike sotsiaalteenuste kohta (2011); Euroopa Komisjoni arvamused, milles pakutakse välja 10 põhimõtet lastekaitseüsteemide integreerimiseks.

Teadusuuringud ja kogemused: Käesolevas dokumendis on mitme nõude juures ühe põhiindikaatorina märgitud koolitatud spetsialistide olemasolu. Barnahusiga seotud spetsialistide pidev täiendkoolitus on oluline, et tagada kvalifitseeritud personali olemasolu ja osutatavate teenuste kõrge tase. Ühiskoolitus võib aidata tõhustada meeskonna valdkondade- ja asutustevahelist koostööd, näiteks ühise arusaama kujundamise ja üksmeele leidmise teel, samuti asjaomaste asutuste rollide ja ülesannete parema mõistmise kaudu. Professionaalse tegutsemise ja sekkumismeetmete kõrge taseme tagamiseks ning töötajate läbipõlemise vältimiseks on kohustuslik pakkuda töötajatele korrapäraselt juhendamist, järelevalvet, nõustamist ja eksperthinnanguid, nii individuaalselt kui ka rühmas.

Näiteid indikaatoritest ja/või tõenditest nõuete täitmise kohta

Spetsialistide koolitamine

- On olemas selge kava lastega tegelevate Barnahusi töötajate oskuste arendamiseks ja täiendkoolituseks.⁶¹
- Barnahusi töötajatel on individuaalsed koolituskavad, mida täies mahus rakendatakse ja korrapäraselt üle vaadatakse.
- Asutustevahelise meeskonna liikmetele pakutakse nende konkreetsetest vajadustest lähtuvalt järjepidevalt ühiseid koolitusi ning võimekust suurendavaid tegevusi, nt valdkonnaülestes küsimustes.

Juhendamine ja nõustamine

- Barnahusi meeskonna liikmetele pakutakse juhendamist ja erialast tuge nii individuaalselt kui ka rühmas.
- Barnahusi meeskonna liikmetele pakutakse korrapäraselt nii individuaal- kui ka rühmanõustamist seoses konkreetsete juhtumitega, samuti tööalaste ja isiklike vaimsete pingete maandamisega ning vägivalda lapsohvrite ja -tunnistajatega töötamisel tekkivate väljakutsete ja eetiliste dilemmadega.

⁶¹ Koolitus võib hõlmata muu hulgas järgnevat teemasid: lapse areng, lapse kuritarvitamise ja hooletusse jätmise kui nähtuse mõistmine, küsitluste läbiviimine, lapsesõbralik ja traumat arvestav lähenemisviis kliiniliste ja kohtumeditiiniliste ekspertiiside teostamiseks, erinevate tõendus põhiste ja traumast lähtuvate raviviiside pakkumine, õigusliku taustsüsteemi ja juriidiliste nõuete mõistmine,

riskitegurite tuvastamine ja riskiperede toetamine eesmärgiga hoida ära uut traumeerimist, mittevägivaldsete lapsevanemate toetamine.

10. nõue: Ennetamine: Teabe jagamine, teadlikkuse suurendamine ja välise pädevuse tõstmine

Milles see nõue seisneb?

10.1 Andmete kogumine, teabe jagamine ja teadlikkuse suurendamine:

Kogutakse nii koondatud kui ka koondamata andmeid/statistikat ja jagatakse seda asjaomaste huvigruppidega, sealhulgas otsustajate, akadeemiliste ringkondade, lastekaitsespetsialistide ja üldsusega, et suurendada teadlikkust lastevastase vägivalda ning valdkondade- ja asutustevaheliste meetmete osas, soodustades teadusuuringuid ning edendades tõenduspõhist seadusandlust, poliitikat ja meetmeid.

10.2 Välise pädevuse tõstmine: Barnahus pakub suunatud tegevusi, mis võimaldavad tõsta lastega ja laste heaks töötavate spetsialistide pädevust ja teadlikkust. Nt korraldatakse õppekülastusi, infotunde ja loenguid ning antakse välja kirjalikke materjale.

Miks tuleb seda nõuet täita?

Rahvusvahelised ja Euroopa juriidilised kohustused: ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikkel 39 kohustab osalisriike rakendama „vajalikke abinõusid, et kaasa aidata mis tahes viisil hooletusse jäetud, ärakasutatud, kuritarvitatud [...] lapse füüsilisele ja vaimsele paranemisele ning ühiskonda tagasipöördumisele.“

Euroopa õigusnormid:

- Vajalikud meetmed lapsohvrite privaatsuse, identiteedi ja maine kaitsmiseks ning nende tuvastamist võimaldava teabe avaliku levitamise vältimiseks
- Koolitused ja vahendid
- Andmed ja jälgimine

- Teadlikkuse suurendamine
- Ennetamine

Juhised: ÜRO lapse õiguste komitee leiab, et osalisriigid peaksid edendama vägivaldteemalist avatud arutelu, millesse on kaasatud ajakirjandus ja kodanikuühiskond. ÜRO lapse õiguste konventsiooni osalisriigid peaksid sisse seadma „tervikliku ja usaldusväärse riikliku andmete kogumise süsteemi, et tagada süsteemide, teenuste, programmide ja tulemite järjekindel jälgimine ja hindamine (mõjuanalüüs)“. Vägivalla lapsohvritele ja -tunnistajatele suunatud teenused saavad andmete kogumisse anda olulise sisendi (ÜRO lapse õiguste komitee üldine märkus nr 13). Vt ka Euroopa Komisjoni arvamusavaldus, milles pakutakse välja 10 põhimõtet lastekaitse süsteemide integreerimiseks, sh põhimõtted 3, 5, 6 ja 9.

Teadusuuringud ja kogemused: Teavitustegevust, mis hõlmab nii lastevastase vägivalda kohta käiva üldise info kui konkreetsete andmete ja statistika jagamist ning pakub infot ennetuse ja vägivalla vastase võitluse kohta, võib käsitleda kui olulist ennetusmeetet. Teadlikkuse ja pädevuse suurendamine väljaspool Barnahusi võib aidata suurendada üldsuse teadlikkust ja toetust, tõsta spetsialistide pädevust ning suurendada otsustajate ja seadusandjate hulgas toetust valdkondade- ja asutustevahelisele tegevusele. Koostöö ajakirjandusega võib olla oluliseks vahendiks laiema üldsuse teavitamiseks. Igasuguses koostöös ajakirjandusega tuleb rakendada piisavaid meetmeid lapse identiteedi ja huvide kaitsmiseks.

Näiteid indikaatoritest ja/või tõenditest nõuete täitmise kohta

Laste kaitsmine

- Laste ning nende privaatsuse ja andmete kaitsmiseks seoses igasuguse teavitustegevusega rakendatakse meetmeid, sh andmete turvaline säilitamine ja neile ligipääsu piiramine.
- Ajakirjanduse kaasamise suhtes on kehtestatud eetikareeglid, mida järgitakse.
- Barnahusi sobivaks, asjakohaseks ja eetiliseks osalemiseks kampaaniates, uurimustes ja aruteludes, üldsuse teadlikkuse ja pädevuse tõstmiseks on kehtestatud reeglid, mida järjekindlalt järgitakse.
- Barnahusi töötajad on asjakohastest eetikareeglitest teadlikud ja läbinud vastava koolituse.

Teadlikkuse ja pädevuse suurendamine

- Barnahus korraldab spetsialistidele, otsustajatele, akadeemilistele ringkondadele, ajakirjandusele ja muudele huvirühmadele õppekäike.
- Barnahus korraldab spetsialistidele ja õpilastele loenguid, koolitusi ja seminare.
- Barnahus osaleb vajadusel ka avalikes kampaaniates.

Andmete kogumine ja teadusuuringud

- Loodud on struktureeritud andmete kogumise süsteem, mida kasutatakse järjepidevalt asjakohaste struktureeritud andmete kogumiseks.
- Barnahus osaleb teadusuuringutes, uurimustes, vaatlustes ning konsultatsioonides, arvestades eetilisi kaalutlusi.

Meedia

- Meediasuhtluse eesmärk on edendada ennetustööd ja suurendada üldsuse teadlikkust. See on Barnahusi töö lahutamatu osa ja kajastub asjaomaste töötajate ametijuhendites.
- Asjaomastel Barnahusi töötajatel võimaldatakse osaleda meediakoolitustel.

Lingid, juriidilised kohustused ja Euroopa Barnahusi nõuded: Ülevaade

Järgnevatel lehekülgedel leiduv tabel toob välja seosed Euroopa Barnahusi nõuete ja kolmes Euroopa õigusaktis sätestatud peamiste juriidiliste kohustuste vahel: Euroopa Nõukogu 2010. aasta konventsioon (Lanzarote konventsioon), mis käsitleb laste kaitset seksuaalse ärakasutamise ja kuritarvitamise eest, EL direktiiv 13. detsembrist 2011, mis käsitleb laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno vastast võitlust (laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv) ja EL direktiiv 25. oktoobrist 2012, millega kehtestati kuriteoohvrite õiguste ning neile pakutava toe ja kaitse miinimumnõuded (ohvri õiguste direktiiv).

Tabeli esimeses veerus on ära toodud Euroopa Barnahusi nõuded.

Teises veerus on märgitud vastava nõudega kõige enam seostuvad juriidilised kohustused. Juriidilised kohustused tulenevad PROMISE'i

juriidiliste kohustuste raamistikust. Raamistik koostati PROMISE'i õigusnorme ja suuniseid käsitleva kokkuvõtte⁶² alusel, et sätestada põhikohustused kuriteoohvrite ees ja nende osalemine kriminaalmenetluses. Selle raamistiku abil loodi iga asjakohase õigusakti profiil seonduvalt kõnealuste aluskohustustega.

Tabeli kolmandas veerus on ära toodud eelnimetatud kolme Euroopa õigusakti konkreetset artikleid, mis seonduvad vastavate kohustustega. Selles veerus viidatakse ka nendes õigusaktides esitatud põhjendustele, mis annavad olulisi juhiseid juriidiliste kohustuste tõlgendamiseks.

Lisainfo

Asjakohaste õigusaktide põhjenduste ja artiklite täistekst on esitatud käesoleva dokumendi täisversioonis⁶³ ning PROMISE'i õigusnorme ja suuniseid käsitlevas kokkuvõttes.⁶⁴

⁶² O'Donnell, Rebecca (2017) PROMISE Compendium of Law and Guidance: European and International Instruments concerning Child Victims and Witnesses of Violence, Stockholm, PROMISE Project Series

⁶³ Lind Haldorsson, Olivia (2017) European Barnahus Quality Standards: Guidance for Multidisciplinary and Interagency Response to Child Victims and Witnesses of Violence <http://www.childrenatrisk.eu/promise/european-barnahus-quality-standards/>

⁶⁴ O'Donnell, Rebecca (2017) PROMISE Compendium of Law and Guidance: European and International Instruments concerning Child Victims and Witnesses of Violence, Stockholm, PROMISE Project Series

BARNAHUSI NÕUE	ASJAKOHANE JURIIDILINE KOHUSTUS	ÕIGUSAKT	SELGITAV MÄRKUS
1.1. Lapse parimad huvid	Parimate huvide austamise tagamine on esmane kaalutus direktiividest tulenevate kohustuste kohaldamisel	Ohvri õiguste direktiiv: põhjendus 14, artikli 1 lõige 2 Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: põhjendused 2, 6 ja 30, artikli 18 lõige 1 Lanzarote konventsioon: artikli 30 lõige 1	Viited põhjendustele ja artiklitele osutavad lapse parimate huvide tagamisega seotud juriidilistele kohustustele. Teatava praktikaga seotud konkreetsete juriidiliste kohustuste kohta vt nõudeid 1.2, 1.3, 4–10.
1.2. Lapse õigus olla ära kuulatud ja saada teavet	Lapse arvamuse nõuetekohane arvestamine	Ohvri õiguste direktiiv: põhjendused 14 ja 42, artikli 1 lõige 2, artikli 10 lõige 1 Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: artikli 19 lõige 3 Lanzarote konventsioon: artikli 14 lõige 1, artikli 31 lõige 1	Seoses õigusega olla kriminaaluurimise käigus ära kuulatud vaata 6. nõuet „Vestlus kriminaaluurijatega“, samuti vaata 7. ja 8. nõuet.
	Teabe andmine	Ohvri õiguste direktiiv: põhjendused 21, 26, 30 ja 31, artikli 1 lõige 1, artiklid 3, 4 ja 6 Lanzarote konventsioon: artikli 31 lõike 1 punktid a ja b, artikli 31 lõiked 2 ja 6	Vt ka nõudeid 6, 7 ja 8.
	Õigus saada tõlget	Ohvri õiguste direktiiv: põhjendused 34 ja 36, artikli 5 lõiked 2 kuni 3, artikli 7 lõiked 1 kuni 8 Lanzarote konventsioon: artikli 31 lõige 6	Vt ka nõudeid 6 ja 8. Lanzarote konventsiooni artikli 31 lõige 6 on siia lisatud põhjusel, et selles viidatakse teabe andmisele lapsele arusaadavas keeles.
	Võimalus anda korraldus lapsohvri küsitlemiseks sobivate sidetehnoloogiate abil	Ohvri õiguste direktiiv: artikli 23 lõike 3 punktid a ja b Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: artikli 20 lõike 5 punkt b Lanzarote konventsioon: artikli 36 lõike 2 punkt b	Vt ka 6. nõuet.
1.3. Põhjendamatu viivituse vältimine	Puudub põhjendamatu viivitus asjaoludest teatamise ja küsitluste vahel	Ohvri õiguste direktiiv: artikli 20 punkt a Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: artikli 20 lõike 3 punkt a Lanzarote konventsioon: artikli 30 lõige 3, artikli 35 lõike 1 punkt a	Viited põhjendustele ja artiklitele on siia lisatud juhuks, kui neis on konkreetseid viiteid põhjendamatu viivituse vältimisele.

BARNAHUSI NÕUE	ASJAKOHANE JURIIDILINE KOHUSTUS	ÕIGUSAKT	SELGITAV MÄRKUS
	Iga lapse asjaolude ja mittevägivaldsete pereliikmete vajaduste individuaalne hindamine	Ohvri õiguste direktiiv: artikli 22 lõige 1	Vt ka nõudeid 5 ja 7.
	Teabe andmine	Ohvri õiguste direktiiv: artikli 4 lõige 1, artikli 6 lõige 1 Lanzarote konventsioon: artikli 31 lõige 2	Vt ka nõuet 1.2.
	Abistamine ja toetamine	Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: artikli 18 lõiked 2 ja 3	Vt ka 8. nõuet.
2. Barnahusi valdkondade- ja asutustevaheline töökorraldus	Valdkonnaülesus/koordineerimine/koostöö	Ohvri õiguste direktiiv: põhjendused 38 ja 62, artikli 26 lõige 1 Lanzarote konventsioon: artikli 10 lõiked 1 ja 3, artikli 11 lõige 1	Vt ka Lanzarote konventsiooni artikli 5 lõiget 3 ja artiklit 15 ennetusmeetmete kohta ning artikli 38 lõike 1 punkte a kuni c rahvusvahelise koostöö kohta.
3. Sihtgrupp	Diskrimineerimise keeld	Ohvri õiguste direktiiv: põhjendused 9, 10, 15, 19 ja 66, artikkel 1, artikli 22 lõige 3 Lanzarote konventsioon: artikkel 2	Siin märgitud põhjendused ja artiklid sätestavad laiaulatusliku kohustuse tagada kõigile lastele võrdne õigus ja juurdepääs õigusemõistmisele ning abile.
	Ohvrite tuvastamist käsitlevad sätted, sealhulgas erisätted kuritegevuse lapsohvrite tuvastamise kohta (nt vanuse määramine, pereliikmed)	Ohvri õiguste direktiiv: põhjendus 19, artikkel 1, artikli 2 lõige 1, artikkel 17, artikli 24 lõige 2 Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: artikli 18 lõiked 2 ja 3, artikli 19 lõige 5 Lanzarote konventsioon: artikli 3 lõige a, artikli 11 lõige 2, artikli 14 lõige 4, artikli 34 lõige 2, artikli 35 lõige 3	Need artiklid seonduvad otseselt küsitlustega, asutustevahelise planeerimise ja juhtumikorraldusega ning arstliku läbivaatuse ja raviteenustega.
4. Lapsesõbralik keskkond	Küsitlused toimuvad selleks ehitatud või kohandatud ruumides	Ohvri õiguste direktiiv: artikli 9 lõiked 2 ja 3, artikli 12 lõige 1, artikkel 18, artikli 22 lõiked 1 ja 4, artikkel 26 Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: artikli 20 lõige 3 Lanzarote konventsioon: artikli 35 lõike 1 punkt b	Vt ka 6. nõuet.

BARNAHUSI NÕUE	ASJAKOHANE JURIIDILINE KOHUSTUS	ÕIGUSAKT	SELGITAV MÄRKUS
	Ohvri õigus vältida kokkupuudet kurjategijaga	Ohvri õiguste direktiiv: artikli 9 lõiked 1 kuni 2 Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: põhjendus 30	Vt ka Lanzarote konventsiooni artikli 31 lõige 1. Vt ka 6. nõuet.
5. Asutustevaheline juhtumikorraldus	Parimate huvide austamise tagamine on esmane kaalutlus direktiividest tulenevate kohustuste kohaldamisel	Ohvri õiguste direktiiv: artikli 1 lõige 2 Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: artikli 18 lõige 1 ja artikli 19 lõige 2 Lanzarote konventsioon: artikli 30 lõige 1	Asutustevaheline meeskond peab lapse parimad huvid planeerimisel ja juhtumikorralduses alati esikohale seadma.
	Iga lapse asjaolude ja mittevägivaldsete pereliikmete vajaduste individuaalne hindamine	Ohvri õiguste direktiiv: põhjendused 9, 55, 56 ja 58, artikli 22 lõiked 1 kuni 7 Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: artikli 19 lõige 3	Siin viidatud põhjendused ja artiklid osutavad asutustevahelise meeskonna rollile individuaalsete hindamiste teostamisel ja plaanide koostamisel.
	Valdkonnaülesus/koordineerimine/koostöö	Ohvri õiguste direktiiv: põhjendus 62, artikli 26 lõige 1 Lanzarote konventsioon: artikli 10 lõige 1	Vt ka Lanzarote konventsiooni artikli 38 lõike 1 punkte a kuni c rahvusvahelise koostöö kohta.
	Vastastikune usaldus	Ohvri õiguste direktiiv: põhjendus 18 Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: põhjendus 30, artikli 19 lõige 1 Lanzarote konventsioon: artikli 14 lõige 1	Siin viidatud põhjendused ja artiklid osutavad asutustevahelise meeskonna rollile laste kaitsmisel edasise kuritarvitamise eest.
6. Vestlus kriminaaluurijatega	Teabe andmine	Ohvri õiguste direktiiv: põhjendused 21, 26, 30 ja 31, artikli 1 lõige 1, artikli 3 lõiked 1 kuni 3, artikli 4 lõiked 1 kuni 2, artikkel 6 Lanzarote konventsioon: artikli 31 lõiked 1 ja 2	Vt ka nõuet 1.2.
	Õigus saada tõlget	Ohvri õiguste direktiiv: artikli 9 lõiked 2 ja 3, artikli 12 lõige 1, artikkel 18, artikli 22 lõiked 1 ja 4, artikkel 26 Lanzarote konventsioon: artikli 31 lõige 6	Vt ka nõuet 1.2. Lanzarote konventsiooni artikli 31 lõige 6 on siia lisatud põhjusel, et selles viidatakse teabe andmisele lapsele arusaadavas keeles.

BARNAHUSI NÕUE	ASJAKOHANE JURIIDILINE KOHUSTUS	ÕIGUSAKT	SELGITAV MÄRKUS
	Kohandatud protseduurid uurimisel ja kohtumenetlustes, kus osalevad lapsed	Ohvri õiguste direktiiv : põhjendused 58, 59 ja 66, artikli 1 lõige 1, artikkel 18, artikli 23 lõige 1 Lanzarote konventsioon : artikli 30 lõiked 1 kuni 4, artikli 31 lõige 1	Vt ka nõudeid 1.1–1.3. Nõue 1.3 hõlmab juriidilist kohustust tagada, et asjaoludest teatamise ja küsitluse vahel ei oleks põhjendamatut viivitust.
	Küsitlused toimuvad vajadusel selleks ehitatud või kohandatud ruumides	Ohvri õiguste direktiiv : artikli 23 lõike 2 punkt b Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv : artikli 20 lõige 3 Lanzarote konventsioon : artikli 35 lõike 1 punkt b	Vt ka 4. nõuet.
	Küsitlusi teostavad selleks koolitatud spetsialistid või kasutatakse selleks nende abi	Ohvri õiguste direktiiv : artikli 23 lõike 2 punkt b Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv : artikli 20 lõike 3 punkt c Lanzarote konventsioon : artikli 35 lõike 1 punkt c	Vt alltoodud lõiku „Koolitused ja vahendid“.
	Võimalusel ja vajadusel viib kõik lapse küsitlused läbi üks ja sama isik	Ohvri õiguste direktiiv : artikli 23 lõike 2 punkt c Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv : artikli 20 lõike 3 punkt d Lanzarote konventsioon : artikli 35 lõike 1 punkt d	
	Seksuaalse vägivalda, soopõhise vägivalda või lähisuhte vägivalda ohvreid küsitleb samasooline isik	Ohvri õiguste direktiiv : artikli 23 lõike 2 punkt d	
	Küsitluste arv on võimalikult väike ning neid teostatakse ainult hädavajadusel uurimise ja menetluse huvides	Ohvri õiguste direktiiv : artikli 20 punkt b Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv : artikli 20 lõike 3 punkt e Lanzarote konventsioon : artikli 35 lõike 1 punkt e	

BARNAHUSI NÕUE	ASJAKOHANE JURIIDILINE KOHUSTUS	ÕIGUSAKT	SELGITAV MÄRKUS
	Kõiki lapsohvri või -tunnistaja küsitlemisi võib audiovisuaalselt salvestada ja selliseid salvestisi kasutada tõenditena kriminaalkohtumenetluses	Ohvri õiguste direktiiv: artikli 24 lõike 1 punkt a Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: artikli 20 lõige 4 Lanzarote konventsioon: artikli 35 lõige 2	Vt ka nõuet 1.2.
	Võimalus anda korraldus lapsohvri küsitlemiseks sobivate sidetehnoloogiate abil	Ohvri õiguste direktiiv: põhjendus 58, artikli 23 lõike 3 punktid a ja b Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: artikli 20 lõike 5 punkt b Lanzarote konventsioon: artikli 36 lõike 2 punkt b	Vt ka nõuet 1,2.
	Ohvri õigus vältida kokkupuudet kurjategijaga	Ohvri õiguste direktiiv: põhjendus 58, artikli 19 lõiked 1 ja 2 Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: põhjendus 30 Lanzarote konventsioon: artikli 31 lõige 1	Vt ka 4. nõuet.
	Koolitused ja vahendid	Ohvri õiguste direktiiv: põhjendused 61 ja 63, artikkel 25 Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: põhjendus 30 Lanzarote konventsioon: artikli 5 lõiked 1 ja 2, artikli 35 lõike 1 punkt c, artikli 36 lõige 1	Vt ka 9. nõuet.
	Valdkonnaülesus/koordineerimine/koostöö	Ohvri õiguste direktiiv: põhjendused 38 ja 62, artikli 26 lõige 1 Lanzarote konventsioon: artikli 10 lõige 1	Vt ka 5. nõuet.
7. Arstlik läbivaatus	Lapse arvamuse nõuetekohane arvestamine	Ohvri õiguste direktiiv: artikli 1 lõige 2, artikli 10 lõiked 1 ja 2 Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: artikli 19 lõige 3	Vt ka nõuet 1.2.

BARNAHUSI NÕUE	ASJAKOHANE JURIIDILINE KOHUSTUS	ÕIGUSAKT	SELGITAV MÄRKUS
		Lanzarote konventsioon: artikli 14 lõige 1	
	Teabe andmine	Ohvri õiguste direktiiv: artikli 1 lõige 1, artiklid 3, 4 ja 6 Lanzarote konventsioon: artikli 31 lõiked 1 ja 6	Vt ka nõuet 1.2.
	Õigus saada tõlget	Ohvri õiguste direktiiv: artikli 5 lõiked 2 kuni 3, artikli 7 lõiked 1 kuni 8 Lanzarote konventsioon: artikli 31 lõige 6	Vt ka nõuet 1.2. Lanzarote konventsiooni artikli 31 lõige 6 on siia lisatud põhjusel, et selles viidatakse teabe andmisele lapsele arusaadavas keeles.
	Abistamine ja toetamine	Ohvri õiguste direktiiv: põhjendus 38, artikli 8 lõiked 1 kuni 5, artikli 9 lõiked 1 kuni 3, artikli 25 lõige 4 Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: põhjendus 31, artikli 18 lõige 1 Lanzarote konventsioon: artikli 14 lõige 1	
	Iga lapse asjaolude ja mittevägivaldsete pereliikmete vajaduste individuaalne hindamine	Ohvri õiguste direktiiv: põhjendused 9, 55 ja 56, artikli 22 lõiked 1 ja 4 Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: artikli 19 lõige 3	Vt ka 5. nõuet.
	Koolitatud spetsialistide osalemine psühhosotsiaalses hindamises, küsitlustel ja meditsiinilisel läbivaatustel / koolitused ja vahendid	Ohvri õiguste direktiiv: artikkel 25 lõige 4 Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: põhjendus 36 Lanzarote konventsioon: artikli 5 lõiked 1 ja 2	Vt ka 9. nõuet.
	KRIMINAALUURIMINE: kohtumediitsiniliste ekspertiiside / arstlike läbivaatuste arv on minimaalne	Ohvri õiguste direktiiv: artikli 20 punktid c ja d	
8. Nõustamisteenused / Vaimne tervis	Lapse arvamuse nõuetekohane arvestamine	Ohvri õiguste direktiiv: artikli 1 lõige 2, artikli 10 lõiked 1 ja 2	Vt ka nõuet 1.2.

BARNAHUSI NÕUE	ASJAKOHANE JURIIDILINE KOHUSTUS	ÕIGUSAKT	SELGITAV MÄRKUS
		Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: artikli 19 lõige 3 Lanzarote konventsioon: artikli 14 lõige 1	
	Teabe andmine	Ohvri õiguste direktiiv: artikli 1 lõige 1, artiklid 3, 4 ja 6 Lanzarote konventsioon: artikli 31 lõiked 1 ja 6	
	Õigus saada tõlget	Ohvri õiguste direktiiv: artikli 5 lõiked 2 kuni 3, artikli 7 lõiked 1 kuni 8 Lanzarote konventsioon: artikli 31 lõige 6	Vt ka nõuet 1.2. Lanzarote konventsiooni artikli 31 lõige 6 on siia lisatud põhjusel, et selles viidatakse teabe andmisele lapsele arusaadavas keeles.
	Abistamine ja toetamine	Ohvri õiguste direktiiv: artikli 1 lõige 1, artikli 8 lõiked 1 kuni 5, artiklid 9 ja 17, artikli 25 lõige 4 Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: põhjendus 31, artikli 18 lõiked 2 ja 3, artikli 19 lõiked 1 kuni 5 Lanzarote konventsioon: artikli 11 lõige 1, artikli 14 lõiked 1 ja 4	Vt ka Lanzarote konventsiooni artikli 38 lõike 1 punkti b valdkonnaülesuse kohta rahvusvahelises koostöös.
	Iga lapse asjaolude ja mittevägivaldsete pereliikmete vajaduste individuaalne hindamine	Ohvri õiguste direktiiv: põhjendused 9, 55 ja 56, artikli 22 lõiked 1 ja 4 Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: artikli 19 lõige 3	Vt ka 5. nõuet.
	Koolitatud spetsialistide osalemine psühhosotsiaalses hindamises, küsitlustel ja meditsiinilistel läbivaatustel / koolitused ja vahendid	Ohvri õiguste direktiiv: põhjendus 66, artikli 25 lõige 4 Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: põhjendused 30 ja 36 Lanzarote konventsioon: artikli 5 lõiked 1 ja 2	Vt ka 9. nõuet.
9. Võimekuse suurendamine	Küsitlusi teostavad selleks koolitatud spetsialistid või kasutatakse selleks nende abi	Ohvri õiguste direktiiv: artikli 23 lõike 2 punkt b	Vt ka 6. nõuet.

BARNAHUSI NÕUE	ASJAKOHANE JURIIDILINE KOHUSTUS	ÕIGUSAKT	SELGITAV MÄRKUS
		<p>Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: artikli 20 lõike 3 punkt c</p> <p>Lanzarote konventsioon: artikli 35 lõike 1 punkt c</p>	
	Abistamine ja toetamine	<p>Ohvri õiguste direktiiv: põhjendus 66, artikli 8 lõiked 1 kuni 5, artikli 9 lõiked 1 kuni 3, artikli 25 lõige 4</p> <p>Lanzarote konventsioon: artikli 5 lõiked 1 ja 2</p>	Vt ka nõudeid 7 ja 8.
	Koolitatud spetsialistide osalemine psühhosotsiaalses hindamises, küsitlustel ja meditsiinilistel läbivaatustel / koolitused ja vahendid	<p>Ohvri õiguste direktiiv: põhjendused 61, 62 ja 66, artikkel 25</p> <p>Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: põhjendused 30 ja 36, artikli 20 lõike 3 punkt c</p> <p>Lanzarote konventsioon: artikli 5 lõiked 1 ja 2, artikli 35 lõike 1 punkt c, artikli 36 lõige 1</p>	Vt ka nõudeid 6, 7 ja 8.
10. Ennetamine: Teabe jagamine ja välise pädevuse suurendamine	Vajalikud meetmed lapsohvrite privaatsuse, identiteedi ja maine kaitsmiseks ning nende tuvastamist võimaldava teabe avaliku levitamise vältimiseks	<p>Ohvri õiguste direktiiv: artikli 21 lõiked 1 kuni 2</p> <p>Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: artikli 20 lõige 6</p> <p>Lanzarote konventsioon: artikli 31 lõike 1 punkt e</p>	See juriidiline kohustus loob aluse kogu Barnahusi tööle, õigusaktides keskendutakse sellele aga peaaesjalikult kohtumenetluse kontekstis.
	Koolitused ja vahendid	<p>Ohvri õiguste direktiiv: põhjendused 61 ja 62, artikkel 25, artikli 26 lõige 1</p> <p>Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: põhjendused 30 ja 36, artikli 23 lõiked 1 ja 3</p> <p>Lanzarote konventsioon: artikli 5 lõiked 1 ja 2, artikli 35 lõike 1 punkt c, artikli 36 lõige 1, artikkel 38</p>	Ohvri õiguste direktiivi artikli 26 lõige 1 ja Lanzarote konventsiooni artikkel 38 on siia lisatud põhjusel, et neis viidatakse parimate tavade levitamisele rahvusvahelise koostöö kontekstis.
	Andmed ja jälgimine	<p>Ohvri õiguste direktiiv: põhjendused 62 ja 64</p> <p>Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: põhjendus 44</p>	Samuti võib olla asjakohane Lanzarote konventsiooni peatükk X, mis keskendub jälgimismehhanismidele Euroopa Nõukogu tasandil.

BARNAHUSI NÕUE	ASJAKOHANE JURIIDILINE KOHUSTUS	ÕIGUSAKT	SELGITAV MÄRKUS
		Lanzarote konventsioon: artikli 10 lõike 2 punkt b	
	Teadlikkuse suurendamine	Ohvri õiguste direktiiv: põhjendus 62, artikli 26 lõige 2 Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: põhjendused 34 ja 45, artikli 23 lõiked 1 kuni 3 Lanzarote konventsioon: artiklid 5, 6 ja 8	
	Ennetamine	Ohvri õiguste direktiiv: artikli 26 lõiked 1 ja 2 Laste seksuaalse kuritarvitamise direktiiv: põhjendused 34, 37 ja 45, artikkel 22, artikli 23 lõiked 1 kuni 3 Lanzarote konventsioon: artikkel 5, artikli 5 lõige 3, artiklid 7, 15, 16, 17 ja 38	Vt ka Lanzarote konventsiooni artikli 10 lõikeid 1 ja 3, mis keskenduvad koostööle seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ennetamiseks. Ohvri õiguste direktiivi artikli 26 lõige 1 ja Lanzarote konventsiooni artikkel 38 on siia lisatud põhjusel, et neis viidatakse parimate tavade levitamisele rahvusvahelise koostöö kontekstis.

PROMISE projektisarjast leiad:
www.childrenatrisk.eu/promise

Barnahusi kvaliteedinõuded

Lapsohvrite ja vägivalda pealtnägijate abistamiseks mõeldud valdkondade-ja asutustevaheliste tegevuste juhend

Rakendades lapsesõbralikku õigusmõistmist

Barnahusi mudeli ja selle Euroopa-leviku edulugu

PROMISE kogumik seadusandlusest ja juhenditest

Euroopas ja üle maailma kasutuses olevad tööriistad lapsohvrite ja vägivalda pealtnägijate abistamiseks

PROMISE enesehindamisvahend

Tunnustades Barnahusi tulemusi Euroopas
Toetamise juhised

See materjal anti välja Euroopa Liidu kaasrahastusel Õiguste, Võrdsuse ja Kodanikuühiskonna programmi (2014-2020) kaudu. Teoses peegelduvad ainult autorite arvamused ning Euroopa Komisjoni ei saa võtta vastutusele siin sisalduva info edasise kasutamise eest.

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Materjal tõlgiti inglise keelest eesti keelde Marion Leppiku/Sotsiaalkindlustusameti poolt PROMISE 2 projekti raames Euroopa Liidu kaasrahastuse abil.

